

Bokprovning® på Svenska barnboksinstitutet: En dokumentation

Årgång 2019

#bokprovning

© Svenska barnboksinstitutet (Sbi)
Odengatan 61, 113 22 STOCKHOLM
tel 08-54 54 20 50
e-post: info@barnboksinstitutet.se
www.barnboksinstitutet.se
Får citeras om källan anges.
Begreppet Bokprovning är varumärkesskyddat
av Svenska barnboksinstitutet.
ISSN 1652-5566

Sbi SVENSKA
BARNBOKS
INSTITUTET
THE SWEDISH INSTITUTE FOR CHILDREN'S BOOKS

Svenska barnboksinstitutets Bokprovning

Bokprovningen består av öppna föreläsningar för alla intresserade, en utställning med årets barn- och ungdomsböcker samt en dokumentation med statistik och analyser. Begreppet Bokprovning är varumärkesskyddat av Svenska barnboksinstitutet. Bokprovningen genomförs med stöd från Stockholms stad.

En översikt – inget kvalitetsurval

I Bokprovningen går Svenska barnboksinstitutet igenom föregående års utgivning av barn- och ungdomsböcker och presenterar den genom statistik och fördjupningar i bland annat framträdande teman. Bokprovningen är därmed ett slags litteraturhistoria i mikroformat, som enbart tittar på ett enskilt år, men där jämförelser även förekommer bakåt.

I årets Bokprovning ingår de tryckta böcker från 2019 som inkommit till Sbi senast den sista februari 2020. Genomgången täcker inte digital utgivning (e-böcker, ljudböcker, digital litteratur och appar). Institutet samlar i nuläget inte på denna, men följer utvecklingen inom området.

I Bokprovningen görs ingen bedömning av de enskilda böckernas kvalitet. Syftet är i stället att se till **hela** utgivningen och bredden i den. Den som är intresserad av kvalitetsbedömningar hänvisas till dagstidningarnas och andra aktörers kritikerverksamhet samt de enskilda böckerna för egen bedömning.

Litteraturlistan som återfinns i dokumentationen innehåller endast de titlar som nämns i texten och är alltså **inte** en förteckning över samtliga böcker som utkom 2019.

Föreläsningar och utställning

Med anledning av det rådande läget våren 2020 har föreläsningarna och utställningen i samband med Bokprovningen fått förändrade förutsättningar. Föreläsningarna filmas av UR Samtiden och finns tillgängliga från och med slutet av maj 2020. Utställningen som vanligtvis visas i Sbi:s bibliotek exponeras digitalt genom kortare filmer som finns tillgängliga från och med mitten av maj 2020. Allt publiceras på institutets webbplats.

Begreppsförklaring

Svenska barnboksinstitutet använder tio huvudkategorier för att dela in utgivningen. De är:

- Bilderböcker
- Kapitelböcker
- Mellanåldersböcker
- Ungdomsböcker
- Tecknade serier
- Faktaböcker
- Poesi
- Samlingar
- Sångböcker
- Dramatik

Huvudkategorierna är en blandning av genre-, form- och åldersindelning enligt följande:

Bilderböcker vänder sig oftast till barn upp till sex år. Minst hälften av en bilderbok utgörs av bilder, som är jämnt fördelade. Vissa bilderböcker är åldersöverskridande.

Kapitelböcker utgör litteratur för åldern sex till nio år och är oftast rikt illustrerade textböcker.

Mellanåldersböcker vänder sig till barn och ungdomar mellan ungefär nio och tolv år.

Ungdomsböckernas målgrupp börjar vid cirka tolv år och fortsätter upp till vuxenromanerna. Gränsen mellan ungdomsroman och vuxenroman blir allt svårare att dra. De ungdomsböcker som vänder sig till äldre ungdomar har underkategorin Unga vuxna.

Innehåll

Svenska barnboksinstitutets Bokprovning.....	2
En översikt – inget kvalitetsurval.....	2
Föreläsningar och utställning.....	2
Begreppsförklaring.....	2
Sammanfattning.....	5
Bokprovning årgång 2019.....	6
Utgivningens minskning och den svenska barnboksmarknaden.....	6
Print-on-demand.....	7
Digital barnboksutgivning.....	7
Utgivningen av ljudböcker för barn och unga.....	8
Miljöfrågan i barn- och ungdomslitteraturen 2019.....	9
Fantasyåret 2019.....	11
Barnboksutgivningen beskriven genom barnämnesord.....	12
Sex, sexuella övergrepp och #metoo.....	14
Den nakna kroppen.....	15
Funktionsvariationer och funktionsnedsättningar.....	15
Flykt, integration och kulturkrokar.....	16
Kollektivets återkomst.....	16
Skräck, rysare och spökhistorier.....	17
Översättningar och skildringar av andra kulturer.....	18
Böcker publicerade på andra språk än svenska i Sverige.....	20
Återutgivning.....	20
Genomgång av litteraturkategorier.....	21
Bilderböcker.....	21
Kapitelböcker.....	22
Mellanåldersböcker.....	23
Ungdomsböcker.....	24
Faktaböcker.....	25
Tecknade serier.....	26
Samlingar.....	27
Poesi, dramatik och sångböcker.....	27
Litteraturlista över böcker nämnda i texten.....	28
Barn- och ungdomsböcker.....	28
Teoretisk litteratur.....	33
Svenska barnboksinstitutets statistik.....	34
Utgivningen av barn- och ungdomsböcker.....	34

Svenska och översatta barn- och ungdomsböcker	36
Förstaupplagor av barn- och ungdomsböcker	39
Översättningar av barn- och ungdomsböcker.....	41
Böcker publicerade på annat språk än svenska	43
Återutgivning av barn- och ungdomsböcker.....	45
Upphovspersoner i förstaupplagor	48
Huvudpersoner i förstaupplagor	49
Förlag och utgivare.....	50
Ämnesord.....	53

Sammanfattning

Den sista februari 2020 hade det inkommit totalt 2 217 tryckta barn- och ungdomsböcker med 2019 som utgivningsår till Svenska barnboksinstitutet, vilket är en minskning jämfört med föregående år med 91 titlar (4 procent). Det är andra året i rad som utgivningen minskar efter toppåret 2017, då 2 532 titlar publicerades. Främst beror det på förändrade utgivningsstrategier på enskilda förlag, men minskningen kan också relateras till några övergripande faktorer. Dels kan den diskussion om överutgivning av barn- och ungdomsböcker som har försiggått i branschen de senaste åren spela in, dels kan den ökade digitala utgivningen vara en faktor. Sbi har inte undersökt de underliggande faktorerna närmare, men noterar att vissa av de förlag som har minskat sin tryckta utgivning mellan 2018 och 2019 hör till dem som antingen själva eller inom den större koncernen satsar på digital utgivning och ligger i topp i ljudboksutgivningen. Detta skulle således kunna vara en av flera förklaringar till deras minskade tryckta utgivning.

Även försäljningen av barn- och ungdomslitteratur oavsett format minskade marginellt 2019 enligt Svenska Förläggareföreningens och Svenska Bokhandlareföreningens statistik. I princip gäller att försäljningen har minskat mer ju äldre målgruppen är, medan försäljning för de yngre åldrarna tvärtom har ökat något. Någon motsvarande rörelse kan inte skönjas i utgivningen av antalet titlar under 2019, där bilderböcker och faktaböcker var de kategorier som minskade mest i antal titlar räknat, medan mellanåldersböckerna hade den kraftigaste ökningen.

När det gäller försäljningen är den mest anmärkningsvärda förändringen en kraftig ökning av försäljning i digitala abonnemangstjänster, framför allt ljudböcker. Med anledning av detta har Sbi engagerat forskaren Ann Steiner, Lunds universitet, för att särskilt belysa utgivningen av ljudböcker i årets Bokprovning. Hennes översikt visar att utgivningen av ljudböcker för barn och unga har ökat markant de senaste åren och att den domineras av inläsningar av äldre titlar.

Sbi har i år även engagerat två andra gästskribenter för att belysa framträdande teman och kategorier i utgivningen. I förra årets Bokprovning noterades ett ökat intresse för klimatförändringar och i 2019 års böcker är miljöfrågan ett starkt tema. Barnrättsorganisationen Bris har också noterat att fler barn än någonsin tidigare sökte stöd hos dem 2019 på grund av oro för en stundande klimatkris ("Bris"). I årets Bokprovning följer forskaren Lydia Wistisen, Stockholms universitet, upp frågan och tittar närmare på hur miljöfrågan har behandlats i barn- och ungdomslitteraturen 2019. Hon ser ett stort intresse för att ta upp och diskutera klimathot, miljövård, utrotningshotade djur och extremt väder för alla åldrar och i alla genrer.

En ansenlig del av barn- och ungdomsboksutgivningen är fantasy, verk som innehåller övernaturliga inslag och/eller magiska världar. Forskaren Malin Alkestrand, Linnéuniversitetet, tittar i årets Bokprovning närmare på hur fantasyåret 2019 tedde sig och menar att utgivningen alltjämt präglas av maktfrågor och kampen mot ondskan, men också mjukare värden. Hon ser en i grunden konservativ litteraturkategori som börjar intressera sig för normfrågor. Det finns fantasy för alla åldrar, men allra mest i mellanålders- och ungdomsböckerna.

Utöver detta finns i årets Bokprovning djupdykningar i hur ämnesord kan beskriva utgivningen som helhet samt skildringar av sex och sexuella övergrepp, den nakna kroppen, funktionsvariationer och -nedsättningar, flykt, integration och kulturkrockar, kollektiv samt skräck, rysare och spökhistorier. Utgivningen presenteras också sedan tidigare som kategori för kategori.

I statistikdelen presenteras siffror över hela utgivningen 2019, bland annat fördelning utifrån språk, förlag och upphovspersonernas och huvudpersonernas kön. Den mest anmärkningsvärda förändringen 2019 är att översättningarna fortsätter att minska i antal. Det är också dessa som står för minskningen i utgivningen totalt sett. Det innebär att den svenska originalutgivningen ytterligare stärker sin dominans och att skillnaden är större än den varit sedan mitten av 1900-talet. Översättningarna kommer i 62 procent av fallen från engelskan och liksom tidigare kommer mycket få titlar från andra delar av världen än den västerländska.

Bokprovning årgång 2019

Utgivningens minskning och den svenska barnboksmarknaden

Den sista februari 2020 hade det inkommit totalt 2 217 tryckta barn- och ungdomsböcker till Svenska barnboksinstitutet med 2019 som utgivningsår, vilket är en minskning jämfört med föregående år med 91 titlar (4 procent). Det är andra året i rad som utgivningen minskat efter toppåret 2017, då 2 532 titlar publicerades.

I föregående års Bokprovning konstaterade Sbi att den större minskningen då inte berodde på någon allmän neddragning utan på förändrade utgivningsstrategier på enskilda förlag. Så förefaller läget vara även 2019, då några stora förlag kraftigt har minskat sin tryckta utgivning i titlar räknat. Minskningen kan dock även relateras till några övergripande faktorer. Dels kan den diskussion om överutgivning av barn- och ungdomslitteratur i Sverige som har försiggått i branschen de senaste åren spela in (se t.ex. Kärnstrand), dels kan den ökade digitala utgivningen och ljudboksutgivningen vara en faktor (se vidare särskilda rubriker nedan). Det är ännu ovanligt med originalutgivning av digitala böcker och ljudböcker (alltså ett verk som inte först har utkommit som tryckt bok utan publiceras direkt i digitala format), men mycket återutgivning ges i dag ut i dessa format i stället för som tryckta böcker. Återutgivningen av tryckta böcker minskade mellan 2018 och 2019 med 13 procent, från 328 till 287 titlar. Sbi har inte undersökt de underliggande faktorerna närmare, men noterar att vissa av de förlag som har minskat sin tryckta utgivning mellan 2018 och 2019 också hör till dem som antingen själva eller inom den större koncernen satsar på digital utgivning och ligger i topp i ljudboksutgivningen (se vidare nedan). Detta skulle således kunna vara en av flera förklaringar till deras minskade tryckta utgivning.

De tre största utgivarna av tryckta barn- och ungdomsböcker 2019 sett till antalet utgivna titlar var liksom föregående år Bonnier Carlsen (202 titlar), Rabén & Sjögren (182 titlar) och Tukan (143 titlar). De största minskningarna i utgivningen jämfört med föregående år skedde hos Bonnier Carlsen, Egmont Publishing, IKEA och B. Wahlströms. Rabén & Sjögren hör till de förlag som ökade sin utgivning, vilket exempelvis också Stabenfeldt, Natur & Kultur, Lilla Piratförlaget och Hegas gjorde.

Försäljningen av barn- och ungdomslitteratur minskade totalt sett 2019 enligt Svenska Förläggareföreningens och Svenska Bokhandlareföreningens statistik. Minskningen var marginell, knappt 2 procent räknat i kronor och mindre än 1 procent i antalet titlar, och skedde efter flera år med kraftigt ökad försäljning. Det är ålderskategorierna från sex år och uppåt som har minskat. I princip gäller att försäljningen har minskat mer ju äldre målgruppen är, medan försäljning för böcker i åldrarna 0–6 år tvärtom har ökat något (jfr Wikberg 24, 26–28).

Någon motsvarande rörelse kan inte skönjas i utgivningen under 2019, där bilderböcker och faktaböcker var de kategorier som minskade mest sett till antalet titlar. Bilderböckerna minskade från 860 till 768 titlar (11 procent) och faktaböckerna från 413 till 372 titlar (10 procent). Noteras bör dock att bilderböcker och faktaböcker är de två kategorier som har expanderat mest under 2010-talet, varför en svängning åt andra hållet inte är förvånande. Den kategori som i antal titlar räknat hade den kraftigaste ökningen var mellanåldersböcker, som ökade från 288 till 310 titlar (8 procent). Även om det är en liten kategori är det också värt att nämna att antalet utgivna diktsamlingar ökade markant, från 5 till 12 titlar.

Knappt 200 olika utgivare plus en mängd egenutgivare som publicerar böcker i eget namn står bakom den tryckta barn- och ungdomsboksutgivningen i Sverige. Den svenska barnboksmarknaden är således bred. Förutom utgivning på de reguljära förlagen, som står för den absoluta majoriteten utgivna titlar, sker även utgivning via exempelvis föreningar, företag och skolor. De sistnämnda distribuerar ofta sina böcker på andra sätt än genom den reguljära bokhandeln. Egenutgivningen har minskat stadigt de senaste fyra åren, från cirka 170 titlar 2016 till cirka 120 titlar 2019. En del av egenutgivningen sker i stället via publiceringstjänster där författaren betalar för utgivningen. Denna utgivning har ökat något under samma period, vilket tyder på att en del av egenutgivningen har flyttat över till dessa tjänster. Totalt sett förefaller dock

utgivning av barn- och ungdomslitteratur på egen bekostnad vara något mindre attraktivt i dag än för några år sedan.

Print-on-demand

Utgivningen av Print-on-demand är en speciell del av barn- och ungdomslitteraturen i Sverige. Print-on-demand innebär tryck i enstaka exemplar som tillverkas först på beställning, huvudsakligen via e-bokhandeln. Det betyder att boken inte finns förrän den beställs. Denna utgivning hör i regel inte till de reguljära förlagens ordinarie utgivningsplan utan används mer som en service för att kunna tillhandahålla redan publicerade böcker som har sålt slut och som efterfrågas för sällan för att det ska vara aktuellt att göra ett vanligt omtryck.

Av olika skäl skickas denna utgivning mycket sporadiskt till Sbi. Den främsta orsaken är att print-on-demand-titlar ofta görs från samma original som den tidigare tryckta boken och därmed inte får något nytt utseende och inte något nytt ISBN. Denna utgivning är att likställa med oförändrade nytryck, vilket Sbi inte samlar på. I de fall där det görs ett nytt tryckoriginal med till exempel ett nytt omslag gör försäljningsomständigheterna att förlagen oftast inte har boken i lager och därför inte kan skicka in den till Sbi. Från och med 2019 har Sbi därför tagit beslutet att tills vidare inte inkludera någon print-on-demand-utgivning i den statistik som presenteras i Bokprovningen. Beslutet påverkar jämförbarheten mellan åren, men i liten utsträckning.

Inför årets Bokprovning har Sbi kontaktat de 15 största utgivarna 2018 rörande deras hantering av och planer kring print-on-demand-utgivning. De allra flesta anger att de inte lägger upp titlar för print-on-demand samt att de inte har några planer på att börja göra det på grund av de höga styckpriserna. Några förlag använder print-on-demand i enstaka fall och i princip uteslutande för böcker som efterfrågas för sällan för vanligt omtryck. Endast ett par förlag, Rabén & Sjögren och B. Wahlströms, som ingår i samma förlagskoncern, ger ut titlar med print-on-demand i större utsträckning. Dessa två förlag tillgängliggjorde 2019 tillsammans över 100 titlar som print-on-demand, framför allt titlar som efterfrågas av skolor och bibliotek men även ur författarskap där förlaget vill ge nya läsare tillgång till böckerna. Dessa verk har fått ett nytt standardiserat utförande och nytt ISBN.

Digital barnboksutgivning

Svenska barnboksinstitutet samlar i nuläget inte på den digitala utgivningen, men följer utvecklingen inom området. Utgivningen består huvudsakligen av e-böcker, ljudböcker, digital litteratur och appar/spelmiljöböcker. Till detta kan läggas hybridformer som interaktiva lärplattformar och böcker med tillhörande appar. I Bokprovningen årgång 2017 presenterade forskaren och gästföreläsaren Ann Steiner den digitala utgivningen närmare och konstaterade bland annat att definitionerna är oklara samt att det i dagsläget inte finns någon heltäckande statistik över denna utgivning. Det går alltså inte med säkerhet att säga hur stor utgivningen är. I en efterföljande studie konstaterade Steiner att den kraftigaste uppgången i den digitala barn- och ungdomsboksutgivningen finns inom ljudböckerna och e-böckerna (jfr Steiner, se vidare Bokprovningen, årgång 2017 och 2018).

När det gäller försäljningen av digital barn- och ungdomslitteratur visar Svenska Förläggareföreningens och Svenska Bokhandlareföreningens årliga försäljningsstatistik att digitala abonnemangstjänster successivt tar marknadsandelar från den tryckta utgivningen inom barn- och ungdomslitteraturen (jfr Wikberg 37, 40, 43, 46). Samtidigt som försäljningen totalt sett minskade mellan 2018 och 2019 skedde en kraftig ökning av digitala abonnemangstjänster. Försäljningen ökade med hela 25 procent och det överlägset största formatet inom denna kategori är ljudböcker (jfr Wikberg 46–47). Med anledning av detta har Sbi åter engagerat Ann Steiner för att särskilt belysa utgivningen av ljudböcker i årets Bokprovning (se nedan).

Utgivningen av ljudböcker för barn och unga

Gästskribent Ann Steiner

Abonnemangstjänster för e-böcker och ljudböcker har lett till ett nyväckt intresse för ljudböcker för barn och unga. Antalet ljudböcker har ökat kraftigt och det finns en bred blandning av återutgivning, nya verk som publiceras samtidigt med en tryckt version, originalutgivning för ljud samt hybridböcker som kombinerar ljud med en tryckt version eller med en e-boksversion.

Ljudböcker för barn är inte någon nyhet utan har i Sverige getts ut från 1940-talet och har genomgått många tekniska skiften. Sagoton, Barnparaden och Snurr-skivan var tidigt dominerande märken på 78-varvare och EP med både klassiker och nya titlar som Gösta Knutssons *Pelle Svanslös i skolan* (1948) och Astrid Lindgrens *Pippi Långstrump får besök av tjuvar* (1949). Ljudboksoriginal förekom också tidigt, exempelvis Thomas Funcks populära serie om Kalle Stropp och Grodan Boll (1954–). Under följande decennier kom nya format – LP på 1970-talet, kassetter på 1980-talet och CD-skivor på 1990-talet – men främst gavs gamla titlar i ny förpackning ut, till exempel Walt Disney-titlar eller verk av författare som Astrid Lindgren och Tove Jansson. Dagens intresse för ljudböcker har dock lett till utgivning på en helt annan nivå, både sett till antalet titlar och utgivningens bredd.

Det finns ingen samlad förteckning över ljudboksutgivningen för barn. Svensk mediedatabas katalogiserar det mesta som är utgivet i fysisk form på skiva eller kassett, men är inte någon heltäckande källa. För ljudböcker som digital fil finns ingen nationell registrering. Svenska Förläggareföreningen samlar uppgifter för sina medlemsförlag och sedan 2013 har de även kategorin strömmade ljudböcker i sin årliga statistik. Statistiken för 2019 täcker totalt 61 förlag varav 23 hade utgivning för barn och unga, vilket inkluderar de flesta stora utgivarna, men exempelvis inte Saga Egmont, Nypon och Hegas. Dessa tre stod under åren 2017–2019 för mellan en fjärdedel och hälften av utgivningen för barn och unga i nedladdningsbart ljud, vilket innebär att en stor del av utgivningen saknas i Förläggareföreningens statistik (jämför tabell 1 och 2).

Tabell 1. Utgivning av ljudböcker för barn och unga 2013–2019, Svenska Förläggareföreningen

År	Digital fil	CD
2019	418	24
2018	325	36
2017	429	30
2016	229	11
2015	102	16
2014	151	14
2013	32	18

Källa: *Förlagsstatistik 2019*, Svenska Förläggareföreningen, 2020, s. 15.

Ett annat sätt att kartlägga utgivningen är att använda internetbokhandeln Adlibris som databas (se tabell 2). Stickprov visar att det även i denna saknas uppgifter om enskilda titlar utgivna för en särskild bokklubb eller för försäljning på annat sätt, men den är ändå mer omfattande än Förläggareföreningens uppgifter.

Tabell 2. Utgivning av ljudböcker för barn och unga 2017–2019, registrerade i Adlibris

År Förlag	2019	2018	2017
Rabén & Sjögren	138	81	76
Saga Egmont	97	208	105
Bonnier Audio	80	113	106
B. Wahlströms	49	23	31
Nypon	37	170	–
Hegas	24	40	40
Storyside	12	36	70
Övriga förlag	92	214	148
Total utgivning som digital fil	529	885	576

Sammanställningen visar en omfattande utgivning under 2018, men flertalet förlag publicerade betydligt färre ljudbokstitlar under 2019 och det gäller särskilt Saga Egmont och Nypon. Möjligen tyder det på en viss överproduktion 2018 för att säkra marknadsandelar.

I det läge ljudboksutgivningen för barn och unga befinner sig just nu finns några tydliga tendenser: Utgivningen domineras av inläsningar av äldre titlar, men det syns också en liten men ökande utgivning av nyskrivna verk för ljud, ofta kallade ljudboksoriginal. Noterbart är också att det är svårt att definiera gränserna mellan ljudböcker och exempelvis radioinläsningar eller poddar.

Inläsningarna av äldre titlar dominerar utgivningen. Det gäller etablerade stora förlag som Rabén & Sjögren och Bonnier Carlsen men även uppstickaren Saga Egmont. För ett förlag som Saga Egmont är den största delen av deras cirka 400 ljudbokstitlar för barn utgivna 2017–2019 inläsningar av äldre titlar. I andra fall, exempelvis Rabén & Sjögrens utgivning, sker även ljudboksutgivning av nya titlar parallellt med utgivningen av den tryckta boken.

Ljudboksoriginal för barn har hittills främst publicerats av Storytel. En del av dessa böcker är skrivna på beställning och av flera författare i grupp. Ett exempel på det är humorgruppen IJustWantToBeCool, med ett stort antal unga följare från YouTube, som gör omtolkningar av klassiker, bland annat *Victor i underlandet* (2019) och *Sherlock och Holmes* (2019).

Gränserna suddas ut mellan ljudbok och andra medier vilket beror på att de appar som många använder liknar varandra oavsett om det är podd, radio eller ljudbokstjänst. För användaren är inte skillnaden tydlig vilket gör att exempelvis radions dramatiseringar liknar ljudböcker. Sveriges Radio (SR) är därför en viktig producent av ljudböcker för barn men dessa distribueras inte via bokmarknadskanaler utan via eter och app. SR producerade exempelvis 2019 verk som Astrid Lindgrens *Bröderna Lejonhjärta* (i regi av Eva Staaf) och *Bobo & Gileaus – jakten på föräldrarna* (Rasmus Persson, Simon Hansson och Björn Nilsson) som också kan anses vara ljudböcker för barn.

Miljöfrågan i barn- och ungdomslitteraturen 2019

Gästsribent Lydia Wistisen

Allt sedan 1960-talet har miljöfrågan varit en del av den svenska barn- och ungdomslitteraturen och i dag är den mer aktuell än någonsin. Redan i förra årets Bokprovning togs klimatförändringarna upp som en angelägen fråga och detsamma kan sägas om 2019 års utgivning. Klimathot, miljövård, utrotningshotade djur och extremt väder är framträdande teman och de återfinns i allt ifrån bilderböcker och ungdomsromaner till diktsamlingar och faktaböcker. Athena Farrokhzads och Kristofer Folkhammars nya diktsamling för ungdomar *Berör och förstör. Dikter för unga* innehåller till exempel ett avsnitt med ekokritisk poesi och i Jenny Jägerfelds rådgivningsbok *Fråga Jenny. Om kroppen, själen och allt runtomkring* finns råd om hur klimatångest hanteras. Såväl faktaboken *Det brinner!* av Charlotte Cederlund som kapitelboken *Stallet i fara* av Erika Eklund Wilson är inspirerade av de skogsbränder som härjade i Sverige 2018. I en mellanåldersbok som Christina Wahldéns *Expedition rädda revet* engagerar sig huvudpersonen i

korallrevens bevarande och i mellanåldersdystopin *Till Vial. 8400 dagar kvar* av Henrik Ståhl är jorden redan ödelagd av miljöförstöring och krig.

Sammantaget dominerar strävan efter en mer ekologiskt hållbar livsstil utgivningen. Barnlitteraturen är fylld av tips på vad man som privatperson kan göra och att sopsortera, äta mer vegetariskt och cykla är återkommande förslag. I böcker som Jörn Spolanders och Stina Wirséns kapitelbok *Heja jorden!* och Oliver Jeffers bilderbok *Här är vi. Saker du behöver veta för att leva på jorden* uppmanas läsaren att ta bättre hand om planeten. Överkonsumtionen av plast kritiserar i flera verk, bland annat i Per Straarup Søndergaards lättlästa faktabok *Fakta om plast i havet*. Även om barnläsaren i flertalet böcker uppmanas engagera sig genom att demonstrera eller skriva till politiker relateras klimathotet endast i ett fåtal fall till global ekonomi och politik. Ett exempel är Sami Saids och Sven Nordqvists bilderbok *Äta gräs* som utspelar sig i en eritreansk by. Där profiterar en man på den svåra torka som klimatförändringarna för med sig genom att sälja värdelösa prylar till de allt mer desperata byborna.

Runt hälften av de ekokritiska verken är intressant nog publicerade genom egenutgivning, mikro- eller hybridförlag. Där finns flera titlar om torka och brist på snö, matsvinn och utrotningshotade djur. I Anne-Christine Liinankis och Elisabet Linna Perssons bilderbok *Mångrus* räddas klimatet med hjälp av magiskt grus från månen. Sonja Rundgren och Johanna Arpiainen skildrar i bilderboken *Alfred Upptäckaren & metallmonstren* en pojke som övervinner sin rädsla för återvinningsstationens sopkärl och Therese Otterhäll uppmanar i bilderboken *Smaka & lukta* läsaren att undersöka om maten går att äta innan den slängs. Denna del av utgivningen pekar eventuellt på en eftersläpning hos de etablerade förlagen men säger också något om vuxenvärldens oro och förhoppningar inför framtiden. Det är uppenbarligen många som vill se fler barnböcker på temat miljö.

Aktivisterna Greta Thunberg, som 2018 startade den skolstrejk som skulle komma att utvecklas till en världsomspännande massrörelse, intar en given plats i utgivningen. Hennes tal till FN finns till exempel publicerat i antologin *Vad håller ni på med?* – en samling noveller, serier och debatterande essäer för ungdomar. Hon är inskriven i faktaböcker som Björn Höglunds *Sveriges historia. Från stenåldern till smartphone* och Per Straarup Søndergaards *Fakta om klimatförändringar* samt är huvudperson i biografen *Gretas historia. Ingen är för liten för att göra något stort* av Valentina Camerini och i faktaboken *Fakta om Greta Thunberg* av Tomas Dömstedt. Därtill kan hennes anda skymta i andra huvudpersoner, vilka likt henne säger ifrån och tar till handling. Unga miljöaktivister återfinns bland annat i Elin Eks senaste mellanåldersbok om Athena, *Athena. Strålkastare, tack!* och Flora Majdalawis och Ola Gustafssons bilderbok *Havets skatt/Hikayat mahārah* med parallelltext på arabiska och svenska.

Utöver de verk som explicit ägnar sig åt olika typer av miljöfrågor har det även getts ut flera barn- och ungdomsböcker som på ett mer indirekt sätt uppmanar till ett liv i större samklang med naturen. Flera böcker skildrar survivalister eller så kallade preppers, människor som förbereder sig för en annalkande samhällskris: i exempelvis Therese Henrikssons ungdomsbok *Kyla*, Linda Jones ungdomsbok *Bete sig* och Annalena Hedmans mellanåldersbok *Vittran* skildras personer som lär sig överleva under primitiva förhållanden i den norrländska vildmarken eller i samband med elavbrott och vinterkyla. En intressant detalj är att huvudpersonerna i *Kyla* rådfrågar den krisbroschyr som alla svenska hushåll fick häromåret. Två bilderböcker om döden, Annika Sandelins och Linda Bondestams *Silkesapans skratt* och Sofia Hedmans och Emelie Gårdelers *Den långa resan*, har vilda djur som protagonister och kan sägas tematisera den artdöd som lyfts fram i samtida larmrapporter.

Vidare ger Monika Vaicenavičiene i den poetiska faktaboken *Vad är en flod?* läsaren möjlighet att reflektera över människans förhållande till floden och i Oskar Kroons mellanåldersbok *Vänta på vind*, som tilldelades Augustpriset 2019 i kategorin barn- och ungdomslitteratur, är 2018 års extrema torka ett bärande element i gestaltningen av huvudpersonens känsloliv. Nämnas bör även Shaun Tans *Berättelser från innerstaden*, en samhällskritisk ungdomsbok om den svärfångade gränsen mellan natur och kultur. Faktaböcker som Camilla De la Bédoyères *Wow! Kolla in våra*

viktiga småkryp och Jen Greens *Trädens liv. Skogens magi och mysterium* kan sägas tillhöra samma kategori. Kretsloppstänkandet står i centrum och framhäver såväl människor som minsta kryp i skogen som lika viktiga.

Fantasyåret 2019

Gästskribent Malin Alkestrand

I fantasyutgivningen 2019 finns allt ifrån traditionella fantasyinslag såsom drakar och magiker till förtrollade böcker och två katter som räddar världen. Det finns därmed böcker både för den som vill läsa traditionell fantasy i J. R. R. Tolkiens efterföljd och den som vill läsa exempelvis feministisk fantasy med starka kvinnliga gestalter i olika åldrar, såsom mellanåldersboken *Max & miniriddarna* av Lincoln Peirce.

I fantasy görs det ofta tydligt att människor är beroende av varandra för vår överlevnad. Bilden av den traditionella ensamma och vanligtvis manliga hjälten som besegrar ondskan ifrågasätts därmed. Ett återkommande inslag är att böckerna har flera huvudpersoner, i samtida fantasy ofta en flicka och en pojke, alternativt att en huvudperson av ett kön samarbetar med en person av ett annat kön. Likaså finns exempel på grupper av flickor som samarbetar i kampen mot ondskan. Fantasy har därmed en kollektiv syn på hur onda krafter bäst kan motverkas. Utgivningen har däremot i grunden varit konservativ och är exempelvis övervägande heteronorm, men på senare år har diverse normer börjat tänjas på. I 2019 års utgivning finns det exempel på queer kärlek i ungdomsböckerna, såsom i Mattias Lönnqvists *Konflikternas tid* som skildrar samkönad kärlek mellan både flickor och pojkar. I *Livstjuvarna* av Linda Andersson förekommer även en transperson, vilket annars huvudsakligen har förekommit i den realistiska litteraturen.

Vanliga teman i fantasyutgivningen generellt och även 2019 är kampen mot ondskan, gränsen mellan gott och ont, magiska uppdrag, vänskap, kärlek, uppror mot förtryck, familjens betydelse, att finna sin plats i en ny och främmande värld samt att hitta sig själv. Det finns fantasytitlar i alla ålderskategorier, men utgivningen är särskilt stor i kategorierna mellanåldersböcker och ungdomsböcker.

Det finns tre huvudtendenser när det gäller hur det övernaturliga gestaltas: som en del av en magisk värld som huvudpersonen är van vid, som en del av en ny och fantastisk värld eller som ett hot. Några utpräglade kristna inslag finns också representerade i 2019 års utgivning, såsom i *Sanningslöpare* av Jerel Law som förespråkar skapelseberättelsen i stället för evolutionsteorin.

Utgivningens spännvidd aktualiserar frågan om vad fantasy egentligen är. Det finns många försök att definiera fantasy och att dela in den i olika underkategorier. Forskaren Farah Mendlesohns indelning i *Rhetorics of Fantasy* (2008) kan till exempel användas som tankeverktyg för att se fantasygenrens bredd.

En typ av fantasy är vad Mendlesohn kallar *omslutande fantasy*, som gestaltar en intakt magisk värld som läsaren introduceras för via huvud- och bifigurernas kunskap om den. Tre exempel ur 2019 års utgivning är Zeldas Falkögas kapitelbok *Klipptrollen*, mellanåldersboken *Hilda och det dolda folket* av Stephen Davies samt *Blynätter* av Anna Jakobsson Lund som riktar sig till unga vuxna. Falköga gestaltar en värld där det finns olika magiska varelser såsom enhörningar, troll och en stendrake. När Jonar möter Karma från en familj som ligger i fejd med hans egen börjar de samarbeta för att stoppa klipptrollen från att stjäla så kallad stjärnglöd till stendraken. På så sätt får läsaren gradvis lära känna världens varelser och mellanmänniska relationer. I Davies och Jakobsson Lunds böcker presenteras läsaren på ett liknande sätt för intakta världar med magiska inslag, såsom älvor, magiska relikter och relikttämjare.

I *portalfantasy* förflyttas gestalter mellan olika världar via portaler. Huvudpersonen får också ett uppdrag som vanligtvis går ut på att besegra ondskan. Bilderboken *Älgen Leif och musen Lola i Trollskog* av Marcus Lind och Yvonne Karlsson, kapitelboken *Hemligheternas bok* av Maria Nygren och Staffan Larsson samt ungdomsboken *Glasrösten* av Ann Lindh Klang utgör exempel på detta. I *Hemligheternas bok* får Fia en förtrollad bok av en sjöman som transporterar henne till ett sjöäventyr år 1945. Uppdraget består i att ta reda på vem pojken hon träffar under sitt äventyr

är samt att ta sig tillbaka hem. I Linds och Karlssons bilderbok utgörs portalen av en båtresa från Lysekil till en trollö som plötsligt dyker upp i stället för den ö som de hade tänkt åka till och i Lindh Klangs ungdomsbok är portalen en staty som transporterar den kvinnliga protagonisten till en magisk värld där hon måste besegra ondskan.

Inbrytande fantasy presenterar det övernaturliga som ett hot som lyckas sippra in i den vanliga världen. Exempel ur 2019 års utgivning är mellanåldersboken *Änglamakerskans barn* av Johannes Pinter, Ingelin Angerborns mellanåldersbok *Hjärta av sten* och Gustav Tegbys ungdomsbok *Beröringen*. I Tegbys bok representerar huvudpersonen Elin själv det övernaturliga och skrämmande. Om hon rör vid en person och personen kommer mer än 50 meter från henne faller den ned död. Genom hela boken utgör beröringen ett hot som Elin måste lära sig att hantera. I både *Änglamakerskans barn* och *Hjärta av sten* är det i stället andar eller spöken som utgör intrånget i den vanliga världen, men medan dessa är direkt livsfarliga i det första fallet är de förvirrade och i behov av hjälp i det senare.

Utöver omslutande fantasy, portalfantasy och inbrytande fantasy finns det även böcker som kombinerar olika kategorier. I Hans Olssons mellanåldersbok *Katterna och Stora Djupets hemlighet* kombineras exempelvis portalfantasy och inbrytande fantasy. Ett par katter hittar en portal uppe på ett hustak och transporteras till en magisk värld. Portalen används även av ondskans spioner för att ta reda på hur människovärlden bäst kan tas över. Därmed gestaltas det magiska simultant som både en ny fantastisk värld och som ett hot mot det Uppsala som katterna bor i. Just den här kombinationen av Mendlesohns två kategorier är vanlig i utgivningen från 2019. Annars är den tydligaste gemensamma nämnaren oavsett ålderskategori att de unga huvudpersonerna får någon form av uppdrag som vanligtvis går ut på att besegra ondskan. På ett övergripande plan ser 2019 års utgivning av fantasy med andra ord ut ungefär som den brukar göra.

Avslutningsvis finns maktfrågor av olika slag med som en röd tråd genom utgivningen 2019. Just makt är överhuvudtaget en fråga som så gott som alltid aktualiseras inom fantasy på ett eller annat sätt. I 2019 års utgivning handlar det om allt ifrån barns makt och inflytande i förhållande till sina föräldrar, till den makt som olika magiska krafter ger och det ansvar som detta medför. Maktfrågorna kan också aktualisera genusfrågor och en diskussion kring rätten att vara sig själv, oavsett om det är en queer flicka med magiska krafter som vill bli accepterad för den hon är, som i J. C. Svenssons ungdomsbok *De onormala*, eller en sagovarelse som är totalt missförstådd, som vargen i Mats Strandbergs och Sofia Falkenhems kapitelbok *Den helt sanna julsagan om kentauren som ville hem*. Fantasyutgivningen 2019 bidrar därmed med tänkvärda funderingar kring existentiella och maktrelaterade frågor på ett sätt som å ena sidan följer i Tolkientraditionens spår men som å andra sidan introducerar nya kreativa aspekter av vad makt och identitet är och kan vara.

Barnboksutgivningen beskriven genom barnämnesord

Svenska barnboksinstitutets arbete med den svenska barnboksutgivningen innefattar att sätta ämnesord på alla inkomna böcker, vilka inkluderas i böckernas bibliografiska poster. Sbi har det nationella ansvaret för den så kallade barnämnesordslistan. Den innehåller auktoriserade ämnesord som sätts på barn- och ungdomslitteratur och är sökbara i den nationella biblioteksdatatabasen Libris. Ämnesorden är viktiga i institutets arbete med Bokprovet. Med hjälp av ämnesord beskrivs innehållet i en bok när det gäller genre och form, den historiska tid under vilken boken utspelar sig, den plats den utspelas på, förekomst av eventuella kända verkliga eller fiktiva personer samt ämnesval. Det betyder att det går att säga en del övergripande om den svenska utgivningen genom att titta på vilka ämnesord som har satts på föregående års böcker och i vilken utsträckning de har satts.

Vissa teman och ämnen återkommer i en stor del av barn- och ungdomslitteraturen, oavsett genre och den tänkta mottagarens ålder. Det gör att de vanligast förekommande ämnesorden inte förändras nämnvärt från år till år. Det allra vanligaste ämnesordet är Vänskap och en genomgång av de 20 vanligaste ämnesorden visar att vardagsliv och relationer är det som står i fokus i de allra flesta böckerna, även om magi och övernaturliga inslag också är vanligt i utgivningen.

Att titta på ämnesord och i hur hög grad de används gör att man kan se hur olika teman och genrer förändras i utgivningen. När det gäller förändringen i intresset för genrer har till exempel utgivningen av ungdomsböcker som marknadsförs för ålderskategorin 15+ ökat markant sedan dessa böcker började beskrivas med ämnesordet Unga vuxna i mitten av 00-talet. De senaste två åren har de varit uppe i cirka 90 titlar per år (se vidare avsnittet Ungdomsböcker). Även intresset för att ge ut novellsamlingar har vuxit under samma period, vilket innebär att antalet titlar som har fått ämnesordet Noveller successivt har ökat. Under 2019 gavs det ut ett 20-tal novellsamlingar.

Det finns även kronologiska ämnesord som beskriver när en bok utspelar sig. De kan anges som århundraden, årtionden, specifika tidsperioder som Bronsåldern eller speciella händelser som Franska revolutionen eller Första världskriget. Ämnesordet Historiska berättelser sätts på böcker som skildrar historiska miljöer och händelser före författarens egen samtid. Det är för närvarande ovanligt att nya tidsspecifika ämnesord antas på grund av att det inte kommer särskilt många historiska skönlitterära böcker eller faktaböcker om historia för barn. 2019 kom det dock två böcker som genererade nya tidsspecifika ämnesord, då ingen tidigare har skrivit om dessa händelser sedan ämnesordens införande år 2000. Mats Jonssons mellanåldersbok *Blod i gruset* är historisk i dubbel bemärkelse då den dels handlar om huvudpersonen Mats tillvaro på 1980-talet, dels om skotten i Ådalen 1931. I Christina Edins bilderbok *Här uppe ser man ju hela Kiruna! En berättelse om Stina, Pentti och gruvstrejken* pågår gruvstrejken i Malmfälten 1969–1970, som skulle komma att betyda förbättrade arbetsvillkor för gruvarbetarna. De här båda böckerna gav upphov till de nya ämnesorden Ådalshändelserna 1931 och Gruvstrejken i Malmfälten 1969–1970.

Det sätts även geografiska ämnesord om en bok utspelar sig på en definierad geografisk plats. Det kan vara både specifika platser, till exempel Sergels torg, som större områden såsom landskap, land eller världsdelen, eller fiktiva platser. De böcker från 2019 som utspelar sig i Sverige är relativt jämnt fördelade över landet. Flest böcker utspelar sig dock i storstäderna, framför allt Stockholm och därefter Göteborg. I norra Sverige är Kiruna en populär plats att skriva om, vilket ett av exemplen ovan visar. Vissa bokserier har som utgångspunkt att de olika delarna utspelar sig på olika geografiska platser. I Dan Höjers kapitelbokserie Cirkusdeckarna reser ett syskonpar runt i Sverige med ett turnerande cirkussällskap. 2019 utkom fyra böcker där cirkusen stannade till i Borås, Solna, Simrishamn respektive Höga kusten i Ångermanland.

För att urskilja nya teman i utgivningen kan man titta på de nya ämnesord som antas varje år. Eftersom ett nytt ämnesord ska vara kopplat till en specifik titel är det först när det kommer en bok om ett visst ämne som ett nytt ämnesord antas. De senaste åren har antalet böcker om klimatförändringar och miljöförstöring ökat, vilket även medför att förekomsten av dessa ämnesord har ökat och att nya ord med koppling till miljöfrågan, till exempel Plast, har kommit till (se även avsnittet om miljöfrågan).

Ett exempel på ett annat område där ämnesorden har utvecklats under senare år i samklang med den pågående begreppsdiskussionen i samhället är HBTQ-frågor. Sedan några år tillbaka används ämnesordet HBTQ som ett paraplybegrepp för böcker som handlar om homosexualitet, bisexualitet, trans och queer. HBTQ är ett av de vanligaste ämnesorden som sätts på ungdomsböcker. Under 2019 började Sbi även efter lång utredning sätta ämnesordet Queer i fall där berättelsen tydligt och uttalat ifrågasätter normer om relationer, kön och sexualitet. Ett exempel på en sådan berättelse ur 2019 års utgivning är ungdomsboken *Triangel* av Nic Stone, där de tre huvudpersonerna alla dras till varandra och funderar över sexualiteter och de stämplor som sätts på individer beroende på hur de definierar sig själva.

Det finns även andra nyheter bland ämnesorden 2019. Ofta har de sitt ursprung i ett nytt fenomen eller ett fenomen som ökat i intresse i sådan utsträckning att författare börjat skriva böcker om det. 2019 kom till exempel den första svenska barn- och ungdomsboken om sporten cheerleading, kapitelboken *Vi är Superstars!* av Malin Stehn och Elin Jonsson, vilket gjorde att ämnesordet Cheerleaders ändrades till Cheerleading.

Sex, sexuella övergrepp och #metoo

Det senaste decenniet har Sbi noterat ett ökat antal skildringar av flickor och unga kvinnor som bejakar sin sexualitet på sina egna villkor. I 2019 års utgivning är tendensen fortsatt stark och det finns flera sexscener i ungdomsböcker där flickor skildras som sexuellt njutande och tar initiativ till sex i såväl hetero- som homosexuella relationer, exempelvis i Anna Ahlunds lättlästa *Väntat så länge* och *Lättare i mörkret* samt Hanna Jedviks *Sommarplåga*. Samtidigt finns åtskilliga verk som tar upp sexuella övergrepp, ofta med fokus på de utsatta personernas handlingskraft och vilja att ta tillbaka makten över sina liv, antingen genom att anmäla eller genom att hämnas. Båda dessa tendenser kan sannolikt kopplas till #metoo-kampanjen hösten 2017, som ville stärka kvinnors röster och uppmärksamma sexuella trakasserier mot kvinnor och som fick ett globalt genomslag.

Sexuella övergrepp på flickor och unga kvinnor är utgångspunkten för intrigen i flera ungdomsromaner. I exempelvis Emma Johanssons *Sönderslagen* har Juliet varit med om ett grovt sexuellt övergrepp som påverkar hennes liv och relationer, och i Per Nilssons *Vill inte, vill* utsätts dels jagberättaren Nora för närmanden i tunnelbanan, dels utsätts hennes vän Nadin för övergrepp av sin pojkvän. I båda fallen finns handlingskraft hos de utsatta. Juliet polisanmäler övergreppet, vilket möjliggör för henne att gå vidare med sitt liv. Nora hugger personen som tafsar på henne i pungen med en spetsig nyckel och Nadins vänner planerar en hämndaktion mot pojkvännen. Även om den sistnämnda avbryts är det tydligt att handlingskraft är ett framträdande tema i böckerna mot övergrepp. Ytterligare ett exempel på detta är Åsa Hellbergs ungdomsbok *Sexstrejken* som handlar om tre gymnasieflickor som startar en sexstrejk för att protestera mot trakasserier. De utför aktioner som att sätta upp så kallade dickpics och utskrifter av näthat på väggarna i skolan. Åtgärderna ger resultat genom att såväl ungdomar som vuxna får upp ögonen för problemet.

Budskapet i dessa böcker är att det lönar sig att synliggöra och att det är möjligt att påverka. Enskilda personers handlingskraft kan ha påverkan på inte bara en grupp utan en hel samhällsstruktur. Det sistnämnda är Johanna Schreibers och Ida Ömalm Ronvalls ungdomsbok *Inte som du* ett exempel på. Här är kopplingen till #metoo extra tydlig, men det är inte flickor som utsätts för sexuella trakasserier utan pojkar. Berättelsen utspelas i ett samhälle där genusstrukturerna är omvända jämfört med dagens strukturer. Kvinnor och flickor har all makt, alla fördelar och högre status. Det är de som tar för sig sexuellt medan pojkar och män förminsas och utnyttjas. I detta samhälle blir Vincent, som just har börjat på gymnasiet, pressad att ha sex med Amanda som sedan sprider en nakenbild av honom över hela skolan. Vincent och hans kompisar startar då ett uppror i sociala medier, #openup, där killar berättar om vad de blir utsatta för. Upproret får stort genomslag och gör att samhället får upp ögonen för hur olika pojkar och flickor behandlas och värderas.

Sexuella övergrepp mot pojkar är ett extremt ovanligt tema i den svenska barn- och ungdomslitteraturen, men förekommer 2019 i ytterligare en ungdomsbok, Niclas Christoffers *Sebbe sa nej*. Under en fest blir Sebbe våldtagen av en flicka och han brottas med om han ska våga berätta eller inte. Trots bristen på förståelse från omgivningen polisanmäler Sebbe till slut och det leder till rättegång. Enligt förlagets marknadsföring vill boken ge utsatta pojkar en röst i #metoo-debatten.

Även om handlingskraft och att slå tillbaka är en gemensam nämnare i många skildringar av sexuella trakasserier och övergrepp finns det också de som har en annan vinkling på tematiken. I ungdomsboken *Helt seriöst* av Hanna de Canesie kretsar frågorna primärt kring hur delaktig en person är som bevittnar ett övergrepp men inte agerar eller berättar om det. Även mellanåldersboken *Inte säker någonstans* av Lena Lilleste tar upp omgivningens ansvar. Här får rektorns brist på agerande mot de trakasserier en flicka utsätts för förödande konsekvenser. Det är mycket ovanligt att sexuella trakasserier förekommer i böcker marknadsförda mot barn upp till 12 år, men Lillestes bok hör till undantagen.

Den nakna kroppen

Sbi har i flera Bokprovningar de senaste åren tagit upp hur olika normer kopplade till kroppen tematiseras och problematiseras i barn- och ungdomslitteraturen. Det har rört sig om exempelvis könsuttryck och etnicitet. Tendensen är stark även i 2019 års utgivning och sammantaget bejakar utgivningen fortsatt mångfald. Föregående år uppmärksammade Bokprovningen även kroppspositivism som framträdande i bilderböckerna. Även detta återkommer 2019 och manifesteras framför allt i skildringar av den nakna eller badklädda kroppen.

Ett synliggörande av nakna kroppar och olika kroppsformer finns i flera bilderböcker 2019. Det tydligaste exemplet är Annika Leone och Bettina Johanssons *Bara rumpor*, som har syftet att visa upp olika slags kroppar med ett uttalat kroppspositivistiskt synsätt. Boken handlar om Mira som ser många nakna kroppar i olika färger och former i omklädningsrummet när hon går till badhuset med sin mamma och pappa. Här, liksom i andra bilderböcker som skildrar nakna kroppar, kan noteras en skillnad mellan könen i vad som anses möjligt att skildra. Det finns en allmän tendens att dölja de manliga könsorganen med dimma och handdukar i omklädningsrummen, medan kvinnors kroppar i större utsträckning visas oskylda.

Andra exempel på badhusskildringar där kroppspositivistiska ambitioner kan skönjas är bilderböckerna *Hoppa från kanten* av Mattias Edvardsson och Matilda Salmén och *Aysa i simballen* av Therese Alshammar och Jonas Burman. Även i dessa båda bilderböcker bejakas individualism och olikheter och även här finns bilduppslag där nakna kroppar förekommer, från både herrarnas och damernas omklädningsrum.

Christina Wahldén anlägger i mellanåldersboken *Tack för allt* ett kulturellt perspektiv på frågan om att skyla sin kropp och även i detta fall spelar badhuset en central roll. Flera händelser där, till exempel det oplanerade och omskakande mötet mellan en grupp muslimska kvinnor och en grupp nudister, får huvudpersonen Hawa att fundera över de skillnader som finns i olika kulturer kring frågan om att skyla sig.

Funktionsvariationer och funktionsnedsättningar

Sbi har de senaste åren även sett en ökning i antalet titlar som synliggör personer med funktionsvariationer och funktionsnedsättningar. Det kan till exempel röra sig om personer som sitter i rullstol, är hörgänsliga eller har adhd, autism, cerebral pares eller Downs syndrom. Även 2019 har det utkommit en rad sådana böcker. Ett exempel är Jacqueline Woodsons mellanåldersbok *Fjädrar*, där en av bifigurerna har en hörselskada och kommunicerar via teckenspråk.

Påfallande ofta är personen med funktionsvariationen eller funktionsnedsättningen berättelsens huvudperson och fokus ligger sällan ensidigt på denna aspekt utan personens hela tillvaro står i fokus. Så är exempelvis fallet i Tom Fletchers mellanåldersbok *Julosaurusen*, som handlar om William som är rullstolsburen efter en olycka när han var liten. Berättelsen kretsar kring Williams önskan om att få en riktig dinosaurie i julklapp. Sofia i Annelie Strömbergs mellanåldersbok *Sofia med knuff – på väg ut i livet* har adhd. Hon har bestämt sig för att börja rida och anmäler sig till en nybörjarkurs. Ann Gomér har under 2019 publicerat fem lättlästa ungdomsböcker om Moa och Linus, två ungdomar med Downs syndrom. Böckerna berör livets stora frågor, som vänskap, sorg och kärlek. I *Molly är död* bearbetar Moa och Linus sorgen efter en vän som har dött och i *Ska vi ha sex?* utforskar de sin sexualitet och hur det är att vara ihop.

Funktionsproblematiken kan emellertid även stå i centrum, som i ungdomsboken och bildromanen *Detta är mitt liv* av Rose Lagercrantz och Anneli Furmark. Fjortonåriga Sophia har autism och upplever en stark känsla av utanförskap och av att inte passa in. Hon längtar efter att få åka på kollo, men vet inte hur det kommer att fungera. Berättelsen tar upp vikten av att få omgivningen att förstå hur en person med autism fungerar, men också vikten av att omgivningen anstränger och anpassar sig för att inkluderingen ska vara möjlig.

Camilla Lagerqvist anlägger ett historiskt perspektiv på temat i mellanåldersboken *Pojken i graven*. Den utspelar sig på 1960-talet, när syskonen Malin och Bosse upptäcker att deras mormor

på 1930-talet tvingades lämna bort en son, Lukas. Han blev mentalt aldrig äldre än fem år och skickades till ett mentalsjukhus, där otäcka metoder användes för att ”bota” de intagna och hålla dem lugna.

Flykt, integration och kulturkrockar

Sedan flyktingkrisen 2015 har Sbi noterat en stor ökning i antalet verk som skildrar flykt från väpnade konflikter. I 2019 års utgivning är emellertid renodlade flyktskildringar i stort sett helt frånvarande. I stället kommer berättelser om integration och barns upplevelser i det nya landet efter flykten, något Sbi noterade en ökning av redan i föregående års Bokprovning. Ett exempel ur 2019 års utgivning är Monika Zaks och Gunna Grähs kapitelbok *Ceva och skridskorna*, som handlar om Ceva som inte tycker om att åka skridskor. Efter flykten från Syrien är hon rädd för vatten och att isen i ishallen ska spricka. Ceva får dock hjälp att bearbeta och hantera sin rädsla.

I flyktingkrisens spår har det även utkommit ett antal verk där kulturkrockar står i centrum, så även 2019. Många är ungdomsböcker skrivna av personer med erfarenhet av att befinna sig i en kultur som inte är den de föddes in i. I centrum står ofta en ung person i en invandrarfamilj som förälskar sig i en person med ”fel” kulturell bakgrund sett ur föräldrarnas perspektiv. I svensk-turkiska författaren Kadir Merals *Pojken som följer sin skugga* har till exempel Memo och hans familj flyttat från en kurdisk by till en förort utanför Göteborg. När Memo börjar anpassa sig till svenska normer och värderingar och skaffar en svensk flickvän tycker föräldrarna att han sviker sin egen kultur. En liknande erfarenhet har huvudpersonen i dansk-palestinska författaren Kristina Aamands *Under ditt finger*. Sheherazade har flytt med sina föräldrar från Mellanöstern och bor i ett invandrarmråde i Köpenhamn. Hon är troende muslim, bär slöja och föräldrarnas förväntning är att hon ska bli läkare och gifta sig med någon inom samma kultur. Sheherazade blir dock förälskad i Thea, vilket mamman inte vill acceptera. Liknande problem får Frank i koreansk-amerikanske David Yoons *Planeten Frank* när han blir kär i en amerikansk flicka och inte en med koreanskt ursprung. Hans lösning på problemet är att börja låtsasdejta en koreansk flicka som är dotter till föräldrarnas vänner, vilket visar sig få andra följder än han hade räknat med. Rasism och fördomar från omgivningen kan också vara ett framträdande inslag i dessa berättelser. Iransk-amerikanska Tahereh Mafis *En ocean av kärlek* utspelas år 2002, i ett USA präglat av attentatet mot World Trade Center. Mot den bakgrunden får muslimska Shirin som bär slöja hantera rasism och fördomar på sin nya skola. Situationen kompliceras av att hon blir ihop med stjärnan i basketlaget, Ocean, som kommer från en typiskt amerikansk bakgrund.

Kulturkrockar kan emellertid även skildras ur ett mer positivt och humoristiskt perspektiv, i synnerhet om verken är riktade till en yngre målgrupp. I bilderboken *Morfar flyttar in* av Jali Madi Susso, Eva Susso och Marcus-Gunnar Pettersson kommer morfar från Gambia på besök till sin familj i Stockholm. Åtskilliga humoristiska situationer uppstår när morfar, som bara pratar mandinka och är van vid att elda inomhus, söker kontakt med den nya omgivningen. Boken visar hur sociala skillnader kan överbryggas, företrädesvis över en kopp te.

Kollektivets återkomst

I föregående års Bokprovning noterade Sbi en tendens till en ny kollektivism och en tro på att många tillsammans kan förändra. Det var märkbart inte minst i de många böcker som tog upp aktivism och samhällsengagemang. Denna kollektivism och vi-känsla är tydlig även i 2019 års utgivning, men har nu ett större fokus på människors beroende av varandra. Särskilt framträdande är det i bilderboksutgivningen, men som ovan påpekats är det även ett vanligt inslag i fantasyutgivningen, där samarbeten och kollektiva insatser ofta är förutsättningen för att exempelvis störta korrupta ledare.

Om kollektivet 2018 främst ägnade sig åt motstånd, aktioner och protesthandlingar och hade en stark vilja till samhällsförändring, är det 2019 delvis mjukare värden som poängteras. Särskilt gäller det bilderböckerna, som ofta förmedlar ett synsätt där både individen och kollektivet är viktiga, och framför allt relationen mellan individ och kollektiv. Dessa böcker är ofta även

berättartekniskt intressanta, då de saknar en enskild huvudperson, oavsett om boken berättas i första eller tredje person. Det är även i detta avseende kollektivet som står i fokus.

I Kristin Roskiftes *Alla räknas*, 2019 års mottagare av Nordiska rådets barn- och ungdomslitteraturpris, skildras människor på jorden som individer som ägnar sig åt sitt eget, samtidigt som de är en del av ett kollektiv på jorden. Bilderboken har tydlig vimmelboks-karaktär och skildrar en stor mängd människor, som ökar i antal från en person på första uppslaget till 1 000 på näst sista sidan och 7,5 miljarder på sista. Budskapet är att alla räknas. I Ylva Karlssons och Sara Lundbergs bilderbok *Jag och alla* får läsaren träffa tio olika jagberättare. Alla binds samman av en berättarteknisk kedja, där varje uppslag slutar med frågan hur det skulle kännas att vara den person som berättarjaget ser på håll. På nästa uppslag är det denna persons perspektiv som skildras. Boken förmedlar vikten av empati, inlevelse och fantasi.

Vikten av inlevelse i hur andra har det kan även sträcka sig till att förstå vuxna. Annica Hedins och Hanna Klinthages bilderbok *Dom som kallas vuxna* är en bok om vuxna för barn. Den beskriver vuxna som kollektiv, men visar samtidigt att även vuxna är individer och att deras idéer och tankar skiljer sig åt inbördes. Skälen till att vuxna gör konstiga saker som att gå på promenad, äta äcklig mat och inte köpa lördagsgodis kan således vara lika många som det finns vuxna. Individen i kollektivet synliggörs även i bilderboken *Tänk om alla* av Grethe Rottböll och Marcus-Gunnar Pettersson, där en allvetande berättare vänder sig till läsaren och frågar hur det skulle vara om alla höll varandra i händerna. Bild och text illustrerar handhållandet draget till sin spets genom den kedja av barn och vuxna som oavsett situation fortsätter att hålla varandra i händerna boken igenom. Berättelsen belyser såväl fördelarna som nackdelarna med att alltid vara en del av ett kollektiv, men även om det blir bökigt när alla måste sova samtidigt och gå åt samma håll föredras i slutändan ändå gemenskapen.

Samtliga ovan nämnda titlar saknar en enskild huvudperson, vilket påverkar berättandet både i text och bild så till vida att många olika individer skildras samtidigt och på lika villkor. Liknande berättartekniska grepp finns i de textbaserade böckerna, men där är flera olika jagberättare som tillsammans bidrar med olika perspektiv det vanligaste. En mångfald av självständiga röster och synvinklar i ett litterärt verk kallas inom litteraturvetenskapen för polyfoni. I 2019 års utgivning finns flera polyfona verk bland ungdomsböckerna, till exempel Nic Stones *Triangel* och Per Nilssons *Vill inte, vill*, som nämns på andra ställen i dokumentationen. Bland de många jagberättare som förekommer i den sistnämnda finns även författaren, som själv träder in som berättarröst.

Intressant ur ett berättartekniskt perspektiv är även Karin Cyréns textlösa bilderbok *Maraton*, som skildrar en grupp som springer ett maratonlopp. Deltagarna löper genom boken och utsätts för diverse våldsamma händelser och mordförsök på sin färd, men hela förloppet berättas i bild. Här är det möjligen mer fokus på individen i och med att en segrare utses i slutet, men samtliga deltagare får vara med på pallen, som har ovanligt många avsatser. Även om prestationerna rangordnas är således alla värda att uppmärksammas.

Beskrivningar av kollektiv kan även ha politiska och ideologiska utgångspunkter. I serieromanen *Flocken* av Matilda Ruta och Rasmus Malm förvandlas flickor till hyenor som lever tillsammans i kollektiv i naturen, en tillvaro som kan tolkas som en fristad med feministiska förtecken. Även några faktaböcker knyter an till detta, företrädesvis vad gäller politisk kamp. I Marta Breens och Jenny Jordahls *Kvinnor i kamp. 150 års kamp för frihet, jämställdhet, systerskap!* skildras kvinnor och kvinnokollektiv från hela världen som på olika sätt kämpat för kvinnors rättigheter, till exempel Ad Tahiri i Iran, Malala Yousafzai i Pakistan och suffragetterna i Storbritannien. Boken är berättad i serieform.

Skräck, rysare och spökhistorier

Sbi har haft anledning att lyfta upp skräck, rysare och spökhistorier i flera Bokprovningar de senaste åren. Det är ett stort tema i utgivningen sedan många år tillbaka och i 2019 års utgivning är andelen berättelser som är till för att skrämmas större än kanske någonsin tidigare. Vi hittar

dem i alla större litteraturkategorier och i berättelser för alla åldrar, även om de är allra vanligast förekommande i mellanåldersböckerna.

Liksom tidigare gäller att graden av hemskheter och kusliga inslag stiger i takt med läsarens ålder, men även för de yngre läsarna ges det emellanåt ut berättelser där monster och övernaturliga väsen får leva ut i all sin ruskighet. Ett exempel är Jenny Bergmans och Alexander Janssons bilderbok *Hej alla monster!* där en pojke bestämmer att hans mamma ska vara ond, ha gula ögon, vassa tänder och böljande blått hår samt visa honom ”allt hemskt i världen”. De går genom en skog med spöken, monster och blod droppande från de hålögda träden. När mamman inte vill ha sitt barn längre och ska ge bort honom till en häxa har leken dock nått sin kulmen och de återvänder hem. Bilderboken skildrar en tankeutflykt till det hemskaste barnet kan tänka sig och det skrämmande fungerar på så sätt terapeutiskt. Ett annat exempel är kapitelboken *Mardrömssällskapet*, i vilken ett sällskap med samma namn träffas i ett gammalt sjukhus och berättar riktigt otäcka spökhistorier för varandra. Lena Ollmarks ruskiga noveller i kombination med Johan Egerkrans läskiga omslag och illustrationer har fått förlaget att lägga till en varningstext på omslaget där känsliga vuxna varnas.

Det vanligaste sättet att skrämmas i barn- och ungdomsböckerna är genom att introducera övernaturliga varelser. I särklass vanligast är spöken, men en rad monster och andra varelser passerar revy i böckerna. Det kan röra sig om vargar, vampyrer, varulvar, zombier, mumier och häxor. Eller som i *Katten Loori flyr* och *Vänskap till max*, de två första delarna i Noelle Stevensons, Grace Ellis och Brooke Allens lättlästa tecknade serie Vildmarks-systrar, allehanda havsmonster, yetis och pojkscoutar som förvandlas till monster. Sådant får Jo, April, Sam, Molly och Rebecka tampas med på Fröken Hildur Patricia Fnurr von Kanelns läger för tuffa tjejer.

Det hotfulla och skrämmande kan emellertid finnas närmare än så. I kapitelboken *Skuggan* av Petrus Dahlin och Johanna Kristiansson är det hotfulla i berättelsen huvudpersonens egen skugga och i mellanåldersboken *Ondskan inom mig* tematiseras människans inneboende ondskas. Catherine MacPhail har inspirerats av Robert Louis Stevensons klassiker och berättar här om hur den unge Henry Jekyll blev Mr Hyde. När hotet ligger i ting kan det röra sig om att bli fångad i ett datorspel eller att råka ut för onda dockor, mjukdjur eller fågelskrämmor. En ovanlig vinkel på det icke-mänskliga hotet finner vi i den lättlästa ungdomsboken *Det som lever under oss* av Kerstin Lundberg Hahn, där något som lever i kloakerna tar sig upp och dödar allt i sin väg. Boken är inspirerad av den stora fettklump som hittades i Londons kloaker för några år sedan.

Det finns en rad återkommande motiv i skräckutgivningen. Ett är barn som far illa och kanske till och med mördas, som i ungdomsboken *Sakramentet* av Ann-Sofi Forsmark, i vilken ett 30 år gammalt mord på en konfirmand vävs ihop med rysliga händelser i nutid. Ett annat mycket vanligt motiv är det hemsökta huset, som det finns åtskilliga exempel på även i 2019 års utgivning. I många fall är själva byggnaden så central i berättelsen att den finns med redan i bokens titel. Några exempel är mellanåldersböckerna *Mysteriet på Ödeborgen* av Kristina Ohlsson, *Prästgårdens hemlighet* av Tobias Söderlund och *Husets hjärta* av Mårten Melin. I den sistnämnda är det inte spöken eller gastar som utgör det skrämmande elementet, utan huset i sig. Signe och Ninni hamnar mitt i en storm och söker skydd i ett ödehus. När huset stänger in flickorna förstår Signe att det lever och att de inte kan ta sig därifrån om hon inte dödar husets hjärta.

Författarna utnyttjar även ofta klassiska grepp för att skrämmas, som dimma och fåglar. Några exempel är mellanåldersböckerna *Dimman* av Ewa Christina Johansson, *Flaskpostens hemlighet* av Ann Olerot och *Dimhäxan* av Linda Hjerth Axelsson, där kråkor och kajor kan fungera som vägvisare eller beskyddare, eller förebåda något som ska ske. De kan falla ner från himlen eller hängas upp i träd för att skydda mot ondskas, allt medan dimman står tät.

Översättningar och skildringar av andra kulturer

Böcker som är översatta till svenska från andra språk utgjorde 39 procent av det totala antalet barn- och ungdomsböcker 2019, totalt 868 titlar. Andelen översättningar har i princip minskat successivt sedan 2010, men under 2019 var andelen mindre än den någonsin har varit sedan Sbi:s

första Bokprovning 1993. Den historiska statistik som finns tillgänglig över barnboksutgivningen visar att detta troligen är den lägsta andelen översatta barn- och ungdomsböcker sedan mitten av 1900-talet (Warnqvist 341).

När minskningen i andelen översättningar tidigare har kommenterats av förläggarna har de angett flera olika orsaker till att de satsar mer på originalsvenskt än översättningar, till exempel att konsumenterna är mer intresserade av svensk originalutgivning, att vi har så bra svenska författare och illustratörer, att det är enklare att ha en nära relation med de svenska upphovspersonerna och att översättningskostnaderna för tjocka böcker är mycket höga och därmed innebär stora ekonomiska risker (Schmidt och Strömberg). En ytterligare faktor utöver dessa kan vara att ungdomar som kan engelska själva anger att de ofta föredrar att läsa engelska texter på originalspråk (Hedemark 27), vilket skulle kunna påverka framför allt försäljningen av översatta ungdomsböcker.

Det är översättningarna som står för minskningen i utgivningen totalt sett. Den svenska originalutgivningen var i stort sett lika stor som föregående år (1 349 titlar, 61 procent). De enda kategorierna som domineras av översättningar är faktaböcker och tecknade serier. I övriga större kategorier är den originalsvenska utgivningen markant större. Översättningarna kommer i 62 procent av fallen från engelskan, som således fortsätter dominera stort. I övrigt kommer översättningarna precis som tidigare år huvudsakligen från de stora europeiska språken och de nordiska grannländerna. Mycket få titlar kommer fortsatt från andra delar av världen än den västerländska.

I takt med att den svenska originalutgivningen stärker sin dominans över översättningarna riskerar vi att få färre och färre skildringar av andra kulturer och i synnerhet verk som utspelas i icke-västerländska länder. Det finns dock undantag och liksom tidigare är det oftast specialiserade förlag som Hjulet och Trasten som står för denna utgivning. Ett exempel är bilderboken *Fågeln Katete* av Rogério Andrade Barbosa och Salmo Dansa, som berättar om den modiga fågeln Katete. Båda upphovspersonerna är från Brasilien och boken är översatt från portugisiska, men är inspirerad av en muntlig afrikansk berättelse. Även bilderna är inspirerade av afrikansk konst. Böcker med ursprung i Sydamerika är generellt underrepresenterade i utgivningen, men 2019 finns det flera exempel. Ana Paula Ojedas och Juan Palaminos bilderbok *Eldtjuven* är översatt från spanska och tar upp den mexikanska myten om hur elden kom till människorna. Eldtjuven i myten och i boken är Tlacuache, den mexikanska punggråtten. Även Asien är underrepresenterat, men ett exempel på en bok med ursprung där är 2020 års Alma-pristagare Baek Heenas bilderbok *Molnbullar*, som är översatt från koreanska. Berättelsen handlar om två katter vars mamma bakar bullar på moln. När katterna äter dem börjar de sväva och kan tack vare det hjälpa sin pappa som sitter i bilkö att komma i tid till jobbet. Bilderboken består av fotograferade miniatyrmiljöer och är således inte bara ovanlig för att det är en översättning från Asien utan också i fråga om valet av teknik. Fotografiska bilderböcker är över lag ovanliga på den svenska barnboksmarknaden.

Den svenska originalutgivningen tar upp andra perspektiv än västerländska i liten utsträckning och när det sker är det antingen ur invandrarbarns eller svenska barns perspektiv. Ett undantag är Sara Olaussons kapitelbok *Jordgubbsbarnen*, som skildrar en fattig familj i ett östeuropeiskt land, troligen Rumänien. ”Jordgubbsbarn” är en term som används i just Rumänien för de barn som blir lämnade hemma när föräldrarna åker iväg till ett annat land för att arbeta. I det här fallet har föräldrarna åkt till Sverige – officiellt för att plocka jordgubbar, men läsaren förstår efter hand att de är tiggare – och barnen Maria och Gabriel får stanna kvar hemma tillsammans med farmor. Berättelsen berättas utifrån Marias perspektiv. Ett annat exempel är den fotografiska bilderboken *Miradora och den försvunna stenen* av Yamile Lindgren som är resultatet av en volontärresa till byn Katanzama i Colombia. Berättelsen utspelas i den colombianska regnskogen och handlar om flickan Miradora som letar efter en sten som hon tror är magisk.

Böcker publicerade på andra språk än svenska i Sverige

Det finns en omfattande utgivning av barn- och ungdomsböcker på andra språk än svenska i Sverige. Totalt rörde det sig om 186 titlar 2019, vari andra språk än svenska förekommer 194 gånger då några av böckerna innehåller fler än ett språk, en liten minskning i förhållande till föregående år. Det språk som är vanligast förekommande är arabiska, vilket förekommer i 49 titlar. Därefter kommer finska (21 förekomster), meänkieli (19), engelska (16), persiska (15) och somaliska (15). Språkrepresentationen kan kopplas till minoriteter och betydande invandrargrupper. Samtliga minoritetsspråk (finska, meänkieli, romani, samiska och jiddisch) finns representerade i utgivningen. Några exempel på utgivningen på minoritetsspråk är att tre av Lisen Adbåges Koko och Bosse-böcker har getts ut på meänkieli samt romani chib på dialekten kelderar och att Anders Holmers bilderbok *Regn* har publicerats på bland annat jiddisch.

Många förlag ger ut verk på andra språk, både specialiserade och allmänutgivande, exempelvis Bonnierförlaget Fenix, Lilla Piratförlaget, Natur & Kultur, Nypon, Hegas, Dar Al-Muna och Ndio. Det sistnämnda ger ut böcker med parallelltext. Under 2019 har Ndio gett ut bilderboken *Food, Food, Fabulous Food* av Kate Clynes på tio olika språk med parallelltext på svenska. Den utgivare som annars har gett ut böcker på allra flest språk de senaste åren är IKEA. Det gäller även 2019 då kokboken *Hej smak! Barnens första kokbok* av Sophie Holmqvist och Anna Viktorsson gavs ut på över 20 olika språk.

Återutgivning

Återutgivningen består i princip endast av oförändrade nya upplagor och pocketutgåvor som inte är rena nytryck. Nyöversättningar, nya samlingsverk och verk som tillgängliggörs med till exempel nya illustrationer räknas som nyutgivning och ingår inte i det Sbi räknar som återutgivning i statistiken. Återutgivningen stod 2019 för 13 procent av den totala utgivningen. 287 titlar gavs ut, vilket är en minskning med 41 titlar i förhållande till föregående år. Som har konstaterats ovan kan minskningen möjligen kopplas samman med den ökade utgivningen av äldre titlar i ljudboksformat.

Det är främst ungdomsböcker som utges i pocket. Några exempel på nyare ungdomsböcker som kom i pocketutgåva under 2019 är Sara Bergmark Elfgrens *Norra Latin*, Jennifer Mathieus *Moxie* och Linnea Dahlgrens *Dagen du förstörde allt*. Även moderna klassiker som Markus Zusaks *Boktjuven* och Phillip Pullmans *Guldkompassen* gavs ut i pocket. Harry Potter-intresset är fortsatt stort, så till den grad att samtliga sju böcker i bokserien utgavs inte bara i en utan två inbundna jubileumsutgåvor för att fira att det är 20 år sedan böckerna först kom på svenska. Bland övriga inbundna återutgivna böcker finns både klassiker av författare som Astrid Lindgren, Eva Eriksson och Lennart Hellsing och nya titlar som kapitelboken *Kråkans otroliga liftarsemester* av Frida Nilsson och Alexander Jansson samt bilderboken *Gropen* av Emma Adbåge.

Genomgång av litteraturkategorier

Bilderböcker

Bilderböckerna minskade i antal för andra året i rad, från 860 till 768 titlar (11 procent). Det kan tyckas vara en stor förändring, men bilderböcker är den kategori som har vuxit i särklass mest under 2000-talet och det ges fortfarande ut ungefär dubbelt så mycket bilderböcker som den näst största kategorin. Det är framför allt den originalsvenska utgivningen som har minskat, men även översättningarna är färre. Två bidragande faktorer är att Bonnier Carlsen minskade sin Pixiboksutgivning ytterligare 2019 och att IKEA inte gav ut någon bilderbok, till skillnad från 2018 då det kom två på en rad olika språk. Den mest noterbara skillnaden är emellertid minskningen av antalet småbarnsbilderböcker, det vill säga böcker för åldrarna 0–3 år. De minskade redan 2018, men ännu mer 2019. På två år har denna utgivning minskat med över 40 procent.

Bilderboksutgivningen för de minsta domineras av böcker med pedagogiska undertoner som skildrar vardagssysslor som barnet ska lära sig, som att gå på pottan, åka till doktorn, hantera känslor och att känna igen djur och färger. Det finns en rad väletablerade figurer som hjälper läsarna med detta, som Greta Gris, Totte, Bebbe, Knotan, Julia, Babis och Bosse och Bella. Samtliga förekommer i utgivningen 2019, som också innehåller de sedvanliga mekaniska böckerna, alltså böcker med pop up-delar, flikar, håll, taktila inslag, ljudspelare och liknande. Även dessa har minskat något i antal 2019, men fortsatt kan de yngsta läsarna läsa och leka med böcker som *En tindrande julgran* av Sam Taplin och Alison Friend och *Drakepost* av Emma Yarlett. I den förstnämnda finns tithål och lampor som lyser, i den sistnämnda inklistrade brev som kan öppnas och läsas. Brevet är från Alex, som har hittat en drakunge och skriver till olika instanser, till exempel brandstationen, för att hantera de problem som uppstår.

Något som också fortsätter att minska 2019 är böcker baserade på animerade filmer, men fortsatt dominerar Disney denna utgivning. I en ny bokserie kallad Walt Disney Klassiker publiceras filmklassiker med nostalgiska bilder. 2019 utkom exempelvis *Askungen* av Ron Dias och Bill Lorencz och *Lady och Lufsen* av Bill Langley och Ron Dias. Bland titlarna finns i övrigt endast ett par med svensk filmförlaga, *Bamse och dunderklockan*, bearbetad till bok och berättad av Joakim Gunnarsson, och *Dunderklumpen*, berättad av Beppe Wolgers och tecknad av Per Åhlin.

Vänskap och lek är centrala teman i många bilderböcker. I Sara Stridsbergs och Sara Lundbergs *Dyksommar* blir flickan Zoe vän med mentalpatienten Sabina. Hon blir Zoes fasta punkt en sommar när hennes pappa är inlagd på sjukhus för att han inte vill leva längre. Åtskilliga andra bilderböcker tematiserar svårigheten i att forma vänskaper. I *Jag har ett slott i skogen* av Caroline Bruce och Per Gustavsson är Janne avigt inställd när Jojo vill vara med och bygga sandslott, men genom fantasin hittar de fram till varandra och kan leka tillsammans. *Mirabell och Astrakan* av Annika Thor och Maria Jönsson skildrar dels hur det är att vara en dominant person på lekplatsen, dels hur det är att bli utsatt för en sådan person och våga säga ifrån. Eva Lindström berättar i *Mycket att göra hela tiden* om samvaron mellan en flicka och tre stora blåa hundar. Denna fåordiga bilderbok drivs fram av bilderna, där en initialt lekfull tillvaro i harmoni vänder när huvudpersonen försöker sätta koppel på hundarna. När de rymmer väcks en insikt om att vänskap inte kan tyglas.

Bilderböckerna hanterar ofta känslor och vardagens moraliska dilemman, till exempel detta att gå på kalas och behöva ge bort en present man egentligen själv vill ha. Tre bilderböcker har under 2019 publicerats på detta tema: Emma Adbåges *Slottet*, Malin Linneroths och Lisa Moronis *Vill ha den själv* samt Annica Hedins och Per Gustavssons *Berit älskar Russin*. I samtliga fall börjar berättelserna med vändan över att vilja ha presenten själv, men de utvecklas i olika riktningar och presenterar olika lösningar på dilemmat som innefattar perspektivskiften, lögn och acceptans. Som dessa och andra böcker visar finns i utgivningen en vilja att lyfta fram olika typer av känslor och personligheter. Även känslor som ofta ses som negativa bejakas och hanteras, exempelvis ilska i Calle Stenbäcks *Ibland är jag arg!* och såväl ilska som kärlek i Ellen Karlssons och Monika

Forsbergs *Lilly K snart 6 år*. I den sistnämnda är huvudpersonen Lilly K ett extrovert barn med starka känslor. Hon blir lätt arg, vilket gör att de andra barnen på förskolan Havet tycker att hon stör. Men då finns kompiserna Uma som Lilly också blir kär i. När hon frågar chans säger Uma ja.

Bilderböckerna kan också ta upp allvarliga ämnen, som i exemplet *Dyksommar* ovan. *Vi är lajon!* av Jens Mattsson och Jenny Lucander skildrar hur ett brödrapar genom lek och sin kärlek till varandra hanterar att storebror en dag blir allvarligt sjuk och hamnar på sjukhus. En mycket ovanlig tematik i bilderböckerna är Förintelsen, men i Hédi Frieds och Stina Wirséns *Historien om Bodri* är syftet att göra Förintelsen begriplig för små barn. Berättelsen följer Hédis liv från tiden före kriget till när Förintelsen inleds och hennes familj förs till lägren och tillvaron efter krigets slut. Hédi och hennes syster är de enda ur familjen som överlever. Titeln Bodri är familjens hund som väntar hemma medan årstiderna avlöser varandra för att efter kriget återförenas med sin matte.

Det finns också exempel på stillsamt meditativa och stämningsskapande bilderböcker, som *En midvinterdröm* av Jean E. Pendziwol och Isabelle Arsenault. Denna godnattsaga berättar poetiskt om hur djuren rör sig i den snöiga vinternatten. Arsenaults sepionade teckningar har sparsmakade färgelement som kan markera en röd räv eller ett par uggleögon.

En bok som sticker ut av formmässiga skäl är Björn Bergenholtz *Luftslott och synvillor*. Den är i stort sett textlös och skiljer ut sig från det traditionellt rektangulära bokformatet genom att boken är snedskuren, det vill säga den är bredare nedtill och smalare upptill. Formatet speglar de gåtfulla bilderna, som bygger på synvillor och skeva perspektiv.

Det är värt att nämna att det 2019 utkom två bilderböcker på dialekt, vilket är ytterst ovanligt. Sofia Alfredssons *Autflykten* är skriven på älvdalska och Sara Källströms och Maj Dahlströms *Olivias nya skor* på svenska med parallelltext på bjursmål. Notervärt är även att det under 2019 utkom en bilderbok som uppmärksammar en muslimsk högtid. *Eid. En festdag* av Jali Madi Susso, Eva Susso och Matilda Ruta skildrar en familjs firande av den muslimska högtiden Eid al-fitr. När det gäller bilderböcker med religiös inriktning handlade de under 2019 annars uteslutande om kristendom.

Bilderböcker är den enda större kategorin där andelen manliga huvudpersoner är något större än de kvinnliga. Däremot är andelen kvinnliga upphovspersoner mycket stor (70 procent).

Kapitelböcker

Kapitelböckerna minskade marginellt under 2019 (från 380 till 376 titlar). Utmärkande för kategorin är att en stor andel är originalsvensk utgivning (271 titlar jämfört med 105 översatta). Detta kan delvis bero på den stora andelen lättlästa böcker och börja läsa-böcker som tenderar att produceras inhemskt. Denna typ av böcker har minskat ytterligare något 2019 och står nu för cirka 30 procent av kapitelböckerna. Möjligen kan minskningen bero på en marknadsmätning efter åtskilliga år med en stor utgivning.

En stor andel av kapitelböckerna ingår i bokserier, till exempel Lin Hallbergs hästböcker om Sigge, Tim Cahills och Heath McKenzies böcker om fotbollsspelare Tiny Timmy och deckarbokserier som Dubbeldeckarna av Jørn Lier Horst och Hans Jørgen Sandnes. En av de många bokserier som går i skräckens tecken är Martin Olczaks och Anna Slanders kapitelböcker där Jack råkar ut för diverse övernaturliga väsen och odjur. Tidigare har Jacks äventyr utspelats i Stockholm, men 2019 tog *Gastar i Göteborg* honom till Göteborg. I den tredje boken om skurkfamiljen Knyckertz, Anders Sparrings och Per Gustavssons humoristiska *Familjen Knyckertz och snutjakten*, får läsaren nya inblickar i den klåfingriga familjen när vissa kapitel berättas ur hundens Snutens perspektiv. Det visar sig också få betydelse för handlingen, där det dyker upp en ny övernaturlig polis.

De senaste åren har det getts ut flera kompisböcker och lovböcker kopplade till kända bokserier, som dels innehåller skönlitterära berättelser, dels pyssel, tips inför sommarlovet och liknande. Ett par exempel är Martin Widmarks och Helena Willis *LasseMajas kompisbok* och Elias och Agnes Våhlunds *Handbok för superhjältar – sommarlovsbok*.

Exemplen ur bokserieutgivningen ovan kan sägas representera kapitelboksutgivningen i stort, då en stor del av den är tydligt genreorienterad. Deckare, skräck, hästböcker, sportböcker och humor är vanligast förekommande. Utöver detta utkommer en hel del vardagsrealistiska berättelser och ofta står familjelivet och dess vedermödor i centrum. Ett exempel på det är Charlotta Lannebos och Maria Nilsson Thores *Astrid, alltid Astrid!* som handlar om åttaåriga Eva med högkänsliga drag som bestämmer sig för att hon hellre vill heta Astrid. Som yngsta syskonet av fyra i en stöjig familj upplever hon sig ofta orättvist behandlad, men som det självsäkra barn hon är hittar hon lösningar på det. I Linn Gottfridssons och Emma Adbåges tredje bok om Myran, *Hemliga Myran*, har Myran fått en lillasyster och följer med mamma och hennes kille till landet, men känner sig åsidosatt. Han träffar Gloria som framstår som elak, men det visar sig att även hon har svårt med sina familjerelationer.

Även om mycket är sig likt i kapitelboksutgivningen finns det också titlar som sticker ut. I Johanna Schreibers och Matilda Salméns *Miras magiska anteckningsbok* är huvudpersonens familj judar vilket är en erfarenhet som sällan skildras i den svenska barn- och ungdomslitteraturen. *Knäckarbanketten* av Sara Bergmark Elfgren och Emil Maxén är en fantasyberättelse i stort format som utspelas på en odefinierad plats och tid, men som har lånat mycket inspiration från 1600-talets adelsliv. Den handlar om societetsfolk och tjänare kring hertig Ludbert, som bestämmer sig för att anordna en enorm bankett.

Mellanåldersböcker

Mellanåldersböcker var den enda av de stora kategorierna där utgivningen ökade under 2019, från 288 till 310 titlar (8 procent). Det innebär en liten upphämtning efter den större minskning av mellanåldersböcker som skedde 2018. Drygt två tredjedelar är originalsvensk utgivning. Liksom tidigare dominerar utgivningen av vardagsrealism, fantastik och humor och liksom kapitelböckerna är mellanåldersböckerna starkt genreorienterade. Det är den kategori som innehåller flest hästböcker och typiskt för 2019 är också ett ökat antal spök- och skräckberättelser (se särskild rubrik).

De vardagsrealistiska skildringarna kretsar liksom tidigare ofta kring vänskap, kärlek, syskonrelationer, familjeliv och tillvaron i skolan. Framträdande i 2019 års mellanåldersböcker är att ovanligt många föräldrar, i synnerhet mammor, har psykiska problem eller sitter fast i missbruk. I Susin Niensens *Adress okänd* är trettonåriga Felix hemlös och bor med sin mamma i en folkabuss. De flyttar runt på grund av mammans återkommande depressioner som gör att hon hela tiden förlorar arbetet. Boken skildrar både den hemska vardagen och hur Felix påverkas av att försöka hålla skenet uppe. Åtskilliga mödrar har också svåra alkoholproblem, som Rakels mamma i Lisa Brobergs *Allt mod jag har* eller den bipolära och alkoholiserade mamman i Sara Salanders *Jag kan inte vara hos dig nu* som även har begått brott och hamnat i fängelse. De problemtyngda föräldrarna finns även inom fantastiken. I Emma Karinsdotters *Tusen stjärnors ö* bearbetar Tigris och hennes pappa sorgen efter mammans död. Mamman dog i en bilolycka när Tigris var liten och hennes pappa har varit deprimerad sedan dess.

Som ett led i sorgearbetet hamnar Tigris på en ö i en annan värld där Skuggan måste bekämpas. Just öar är en starkt framträdande miljö för äventyr i 2019 års mellanåldersböcker. Ett annat exempel på ett fantasyäventyr som utspelas på en ö är Helena Dahlbergs hästfantasybokserie *Ödesryttarna*, i vilken *Legenden vaknar* och *Fyra berättelser från Jorvik* utkom 2019. Böckerna utspelas på den magiska ön Jorvik där det pågår en uråldrig maktkamp mellan onda och goda krafter som skickar iväg de fyra ödesryttarna Lisa, Linda, Alex och Anne på äventyr. Ön som miljö är tacksam eftersom den är geografiskt avgränsad och även erbjuder en möjlighet att isolera de fiktiva personerna och omöjliggöra att de kan ta sig därifrån. Det sistnämnda är särskilt användbart i spök- och skräckhistorier och förekommer till exempel i Karsten S. Mogensens lättlästa rysare *De dödas ö*, där vännerna Axel och Karin är ute och fiskar när det blåser upp till storm. De hamnar på en ö ute till havs som visar sig härbärgera en mängd olika skrämmande varelser.

Några exempel på humordrivna mellanåldersböcker är *Charlie blir en T-rex* av Sam Copeland och *Mitt storslagna liv* av Jenny Jägerfeld. Charlie förvandlas till olika djur – dock aldrig en T-rex – när han blir stressad, vilket får diverse komiska konsekvenser. Jägerfelds Sigge har 59 dagar på sig att ”reboota” sig själv och bli en ny människa innan han ska börja i en ny skola där han tänker bli populär. Liksom i många humoristiska mellanåldersböcker finns det allvarliga undertoner i båda böckerna. Ytterligare ett exempel på när humor och allvar möts är Lise Indahls *Hedens belgon*, där det också finns en mamma med någon form av psykiska problem. Möjligen beroende på den problematiska hemsituationen med mamman spelar Josefine tuff och söker uppmärksamhet genom att vara klassens clown. Berättelsen har en ovanlig upplösning så till vida att den går emot den gamla devisen om att brott inte lönar sig.

Ungdomsböcker

Även ungdomsböckerna fortsatte att minska i antal, från 254 till 243 titlar. Det är tredje året i rad som ungdomsboksutgivningen minskar något, men totalt sett har den legat relativt konstant runt 250 titlar under större delen av 2000-talet. Två tredjedelar är originalsvenska böcker. De översatta titlarna minskade kraftigt i förhållande till föregående år (80 jämfört med 104 titlar 2018).

Ungdomsböckerna har en hög andel kvinnliga upphovspersoner (68 procent) och kvinnliga huvudpersoner (63 procent), men dominansen har minskat något i förhållande till föregående år.

Ungdomsboksutgivningen domineras liksom tidigare år av problemorienterade vardagsrealistiska skildringar och tjocka fantasyäventyr. Det tidigare stora intresset för att publicera dystopier för ungdomar har de senaste åren minskat successivt. Under 2019 publicerades endast sju titlar. Lättlästa ungdomsböcker har ökat i antal och stod 2019 för mer än en femtedel av utgivningen. Ett par exempel är *Tills vi vinner* av Linda Newbery och *Mod att ta plats* av Elisabeth Östnäs som båda utspelar sig kring förra sekelskiftet och har fokus på kvinnorrättsrörelser.

Kärlek är det tema som dominerar ungdomsboksutgivningen och liksom tidigare år skildras ofta homosexuella relationer. Ett exempel är Johan Ehns *Hästpojkar*, där kärleksrelationer mellan pojkar förekommer både på romanens nuplan och i historisk tid. Ett annat exempel är Mats Berggrens *Rami och Jonatan*, som skildrar relationen mellan två fotbollsspelande pojkar, varav den ena är ett ensamkommande flyktingbarn. Andra vanliga teman i utgivningen som tas upp på andra ställen i dokumentationen är sexuell njutning, sexuella övergrepp och kulturkrockar (se särskilda rubriker).

Mer än en tredjedel av ungdomsboksutgivningen är böcker avsedda för ålderskategorin 15+, så kallade Unga vuxna-böcker. Dessa böcker handlar i hög utsträckning om livet efter gymnasietiden och kretsar kring frågor som identitet, att bli vuxen och behöva ta ansvar samt att komma ut i arbetslivet. Exempel på den typen av berättelser är den redan nämnda *Hästpojkar* och Linda Åkerströms *Hej då, vi ses väl?* som båda har huvudpersoner som har börjat arbeta i hemtjänsten. I den förstnämnda är övergången till vuxenlivet relativt konfliktfri. Anton månar om de gamla och knyter an till en snart hundraårig man vars historia nystas upp under romanens gång. I Åkerströms roman, liksom i många andra skildringar, är vuxenblivandet en mer ångestladdad process. Nora behöver sommarjobba inom hemtjänsten för att tjäna pengar, men gör det ytterst motvilligt. Hon vill bort från den lilla ort där hon är uppvuxen och drömmer om utbildning och jobb någon annanstans.

Att längta bort till något annat är ett återkommande tema i ungdomsböckerna och ofta ligger det en önskan om att flytta från landsbygden eller en småstad i botten. I Anna Hörnell's *Kalifornien skälver jorden* lämnar Melin sin hemort i Norrbotten för att plugga på college i USA och i Mia Öströms *Mitt hjärta borde slå någon annanstans* vill Madeleine bort från bondgården där hon har vuxit upp och sina föräldrar som är så olika henne att hon tror att hon har blivit bortbytt på BB. Men det finns också berättelser som skildrar småstaden och landsbygden positivt. I Maja Hjertzells *Bli kvar* våndas Lukas över att han bästa kompis Sophie som han också är kär i ska flytta till Göteborg och plugga. Själv vill han dock inte flytta från det lilla samhälle där han har

vuxit upp, trots att alla förväntar sig det. Ett bejakande av landsbygden märks också i det faktum att inte mindre än tre flickor i 2019 års ungdomsböcker tar eller funderar på att ta jägarexamen, förutom Nora i *Hej då, vi ses väl?* även Stina i Linda Jones *Bete sig* och Silje i Christina Lindströms *Välj mig*. Medan Stina söker sig till en stuga utan el på en ännu mer glesbefolkad plats än den hon kommer ifrån för att bearbeta konsekvenserna av att hennes föräldrar ska skiljas, längtar Silje inte alls bort från det samhälle i Västerbotten där hon bor. Här finns i stället ett uppvärderande av kalla och snöiga vintrar och jakt och fiske som fritidsintressen.

En bok som sticker ut i ungdomsboksutgivningen är Pam Smys bildroman *Thornbill*, en spökhistoria där två berättelser i text respektive bild vävs samman. De svartvita bilderna berättar Ellas historia i nutid. Hon bor nära ett övergivet och fallfärdigt flickhem där hon efter hand förstår att det har hänt hemska saker. Den skrivna berättelsen är den föräldralösa Marys dagboksanteckningar från 1982, som leder läsaren rakt in i husets mörka förflutna.

Faktaböcker

Faktaböckerna minskade i antal från 413 till 372 titlar (10 procent). Noteras bör dock att faktaböcker är en av de kategorier som har expanderat mest under 2010-talet vilket innebär att fallet kommer från hög höjd. Det är emellertid anmärkningsvärt att minskningen enbart berör de översatta titlarna. De originalsvenska faktaböckerna har ökat i antal, medan de översatta har minskat med över 50 titlar. Det tyder på en medveten omprioritering hos förlagen. Faktaböcker är trots detta den enda större kategorin där översättningarna dominerar. Drygt 60 procent av faktaböckerna var 2019 översättningar.

Faktaboksutgivningen är bred och bjuder på titlar inom en rad olika teman. En lista på de vanligaste blir lång: tama och vilda djur, dinosaurier, naturen, kroppen, känslor, fordon, sport (nästan uteslutande fotboll), spel (huvudsakligen aktuella datorspel som Fortnite), pyssel, vetenskap, rymden, historia, geografi, religion (nästan uteslutande kristendom) och kända personer. Även om vissa böcker kan ha en mycket bred ingång, som *Stora faktaboken om allt! Boosta din allmänbildning och testa dig själv* av bland andra Peter Chrisp, präglas faktaboksutgivningen i hög utsträckning av specialiserade böcker. Det innebär exempelvis att de böcker som handlar om djur ofta fördjupar sig i en enskild djurart, som Jenni Desmonds faktabok om *Isbjörnen* och *Fantastiska fladdermöss* av Martin Emtenas och Sven Nordqvist. Andra böcker kan lyfta fram en viss aspekt av djurens liv, som Katharina von der Gathens och Anke Kuhls *Så gör djur ungar*, en detaljerad faktabok om djurens parningsliv.

När det gäller böcker som handlar om människan finns fokus både på det fysiska och det psykiska. Det kommer fortsatt ett antal böcker om mindfulness och yoga, men också böcker om känslor, som *Allt som händer inuti. Om tankar och känslor från A till Ö* av Reyhaneh Ahangaran och Annika Lundholm Moberg. Det har också kommit ett par lättlästa faktaböcker om mens, Annelie Drewsens *Fakta om mens* och Marie Oskarssons *Min lilla röda*.

Många faktaböcker tar upp naturvetenskap och experiment, som *Vad vet du om naturvetenskap? Smarta svar på finurliga frågor* av Emily Dodd, *Grundämnen. Ett illustrerat uppslagsverk över periodiska systemet* av Tom Jackson och *Mina naturvetenskapliga experiment* av Alice James och Petra Baan. De senaste rönen inom rymdforskningen får läsaren ta del av i exempelvis *Planetarium* av Chris Wormell och Raman Prinja.

Böcker inom ämnet historia har 2019 ofta fokus på Sveriges historia, som Susanne Bergers och Lilian Nilssons genomgång av svenska kungar i *Hej kung! Sveriges regenter från Gustav Vasa till Carl XVI Gustaf* och *Historieresan. En krokig berättelse om Sverige under 1000 år* av Christoffer Rönnbäck, Ebba Svennung och Annika Huett. Bland de mer allmänt hållna böckerna kan nämnas *En gata genom historien. Från stenålder till nutid* av Steve Noon, som i bild skildrar den utveckling som en gata i en västerländsk stad går igenom under 12 000 år. En bok som däremot inte ser bakåt utan framåt är Måns Jonassons och Emily Ryans *Framtidsboken. Robotar, virtuella världar och insekter till middag*. Den föreställer sig hur världen och samhället kommer att se ut år 2070 och tonen och utsikterna har en positiv utgångspunkt. Upphovspersonerna föreställer sig att

uppfindingar för människor närmare varandra, att fler människor överlever tack vare bättre hälsa och mat och även uppslaget om miljöförstöring har en tröstande text.

En kategori böcker som också berör historien är de som tar upp kända personer. Som Sbi konstaterade i förra årets Bokprovning förde utgivningen av *Godnattsagor för rebelljejer. 100 berättelser om fantastiska kvinnor* (2017) av Elena Favilli och Francesca Cavallo med sig en våg av liknande böcker 2018 och tendensen var stark även 2019. Liksom tidigare handlar de allra flesta om kvinnor, som till exempel *Svenska hjältinnor. 100 berättelser om smarta, starka & modiga kvinnor* av Colette van Luik och Anna Nordlund, men 2019 kom även böcker om kända flickor och pojkar som har gjort inspirerande saker och även ett par om hjältemodiga djur. I *Sagor om modiga hjältedjur. Sanna berättelser om djur som räddade världen* berättar Mike Unwin bland annat om en blindhund som hjälpte människor ut ur World Trade Center vid 9/11-attacken och i *Rebellkatter! Hjältesagor om katter med klös* av Kimberlie Hamilton får läsaren stifta bekantskap med såväl fiktiva som verkliga kända katter.

En bok som har fått oväntad relevans i och med coronapandemin är Herman Geijers, Claes Tovetjärns och Elin Jonssons *Bli en zombieöverlevnadsexpert!* Genom att föreställa sig en annalkande katastrof som en zombieattack presenterar boken tips och strategier för att överleva. Exempelvis finns en lista med förslag på förnödenheter som man alltid bör ha hemma.

Den läsare som vill veta mer om monster, magiska väsen och annat övernaturligt har mycket att hämta också i andra av 2019 års faktaböcker. Den intresserade kan till exempel lära sig mer om drakar i Peter Bergtings *Drakar. Stora boken om bevingade bestar – från Smang till Katla*, om väsen i nordisk folktro i Ingela Korsells och Reine Rosenbergs *Väsenologi. En lättbegriplig vetenskapligt grundad faktabok om väsen i nordisk folktro* och om häxkonst i Tuvalisa Rangströms och Anna Nilsdotters *Elins hemligheter. En handbok i häxkonst*.

Tecknade serier

Utgivningen av tecknade serier ökade åter något 2019 (från 60 till 71 titlar). Huvudparten av utgivningen är översatta titlar och kategorin går faktiskt emot trenden med minskad utgivning av översättningar. Här ökade översättningarna markant jämfört med föregående år (från 44 till 59 titlar) medan de svenska originalen i stället minskade något. Det hör samman med att det 2019 kom särskilt många samlingsvolymerna och nya utgåvor av äldre serier om klassiska seriefigurer som Kalle Anka, Blueberry, Buddy Longway, Fantomen, Gaston, Mulle, Asterix och Tintin.

För de yngsta serieläsarna bjöd 2019 års utgivning bland annat på nya berättelser om Katten Nils och Hilda. *Katten Nils åker till månen* av Johanna Kristiansson och Joakim Gunnarsson uppmärksammar att det 2019 var 50 år sedan månlandningen, vilket Katten Nils firar genom att själv ta sig dit för att hämta månjuveler att ge till Lisa Sylt på hennes födelsedag. I Luke Pearsons *Hilda och stenskogen* upplever Hilda och hennes mamma äventyr i bergtrollens rike.

Noterbart i utgivningen i övrigt är att Philip Pullmans trilogi *Den mörka materian* har blivit tecknad serie med manus av Stéphane Melchior och bilder av Clément Oubrerie. 2019 kom de två första delarna på svenska, *Guldkompassen. Den mörka materian 1* och *Guldkompassen. Den mörka materian 2*. En formmässigt intressant serieroman är *Hjärtestorm* av Annette Herzog, Katrine Clante och Rasmus Bregnhøi. Det är en så kallad tête-bêche-bok, en vändbar bok där två olika berättelser berättas från var sitt håll och möts på mitten. Fjortonåriga Viola och Storm upplever sin första förälskelse och vi får ta del av den ur bådadas perspektiv.

Mangautgivningen är liksom tidigare år i det närmaste obefintlig, men det har kommit två titlar under 2019. Den ena är så kallad svensk manga från Nosebleed Studio, Joakim Wallers *Penguin Rumble 3*. Det är den tredje serieboken om Erika som arbetar på ett mystiskt djurpensionat i Stockholm och kan kommunicera med djur. I *Lyckans knapphål* av Hisae Iwaoka, som är översatt från japanska, spirar kärleken mellan de blyga affärsinnehavarna Kei Yano och Yuka Mikumo som har en butik respektive ett kafé bredvid varandra.

Samlingar

Antalet böcker i kategorin samlingar har ökat från 31 titlar 2018 till 46 titlar 2019. Det är en liten kategori som kan variera i antal från år till år och antalet är nu tillbaka på samma nivå som 2017. Liksom tidigare år består kategorin framför allt av sagosamlingar, godnattsagor, novellsamlingar och antologier. De sistnämnda består ofta av bidrag från skrivtävlingar för barn och unga eller enskilda skolans skrivprojekt. Ett sådant exempel ur 2019 års utgivning är *Stenåldersbarn drömmer och fantiserar. En bok av elever i årskurs 3 Kvarnbergsskolan hösten 2019*.

Ett exempel på en samling som innehåller såväl noveller som poesi och tecknade serier av både kända och okända upphovspersoner är *Du springer*. Det gemensamma temat i bidragen är att vara ung och på väg att bli vuxen. I *Kärlek. 11 berättelser för mellanstadiet* skriver elva barn- och ungdomsförfattare noveller på temat kärlek.

Bland övriga titlar finns klassiska folksagosamlingar som *Den förtrollade pissepottan. Svenska folksagor* berättade av Per Gustavsson, tematiska sagosamlingar som *Samlade spöksagor*, vilken även knyter an till 2019 års stora generella utgivning av spökhistorier (se separat rubrik), och samlingar med godnattsagor som *Nu sover vi. Berättelser och sånger vid läggdags* i urval av Rebecka Wolff, Ellen Karlsson och Suzanne Öhman. Det finns också sagosamlingar med utgångspunkt i enskilda författarskap som Elsa Beskows, H. C. Andersens och Ulf Starks.

Poesi, dramatik och sångböcker

De minsta kategorierna i utgivningen är alltså poesi, dramatik och sångböcker, men samtliga befinner sig i medvind. De växte under 2018 och trenden fortsätter i samma riktning 2019.

Även om det är en liten kategori är det värt att nämna att antalet diktsamlingar ökade markant, från 5 titlar 2018 till 12 titlar 2019. Det gavs ut poesi för alla åldrar, från små barn till ungdomar. Några exempel på det förstnämnda är *Min syster är ett spöke. Och andra dikter* av Lena Sjöberg och *Folk. Främlingar och vänner – när du kanske känner!* av Emma Adbåge och Lisen Adbåge, som båda berättar i såväl dikt som bild. Tolv av dikterna i *Folk* har tonsatts av indiepopsångaren Britta Persson och getts ut som separat CD-skiva. För de äldre läsarna skriver Mårten Melin om kärlek i *Min längtan kvar. Dikter om kärlek – tappad och hittad* och Athena Farrokhzad och Kristofer Folkhammar har valt ut dikter för unga i tidigare nämnda *Berör och förstör. Dikter för unga*.

2018 var dramatikutgivningen rekordstor med sina 4 titlar och 2019 är antalet detsamma. Orsaken är den fortsatta utgivningen av manus till TV-serien *Skam*. Under 2018 kom manus till säsong ett på svenska och under 2019 kom övriga tre. Utöver dessa titlar utkom *Grindelwalds brott. Filmmanuset* av J. K. Rowling på svenska.

Sångböcker ökade marginellt från 13 titlar 2018 till 15 titlar 2019. Utgivningen består huvudsakligen av klassiska barnvisor samt sånger av exempelvis Alice Tegnér och Astrid Lindgren. Ett exempel på det förstnämnda är *Lilla sångboken. Om kråkan, snigeln, ekorren och alla de andra*. Visorna är valda av Annika Lundeberg och har illustrerats av Emma Virke. Ett exempel på det sistnämnda är *Klassiska barnvisor* av Alice Tegnér som innehåller noter samt illustrationer av Elsa Beskow, men även en ljudspelare med ackompanjemang där musikern Martin Östergren har spelat in de 40 melodierna på piano, klarinett, dragspel och fiol.

De sångböcker som riktar sig till de allra minsta innehåller ofta en sång eller visa i en bok tillverkad i hård kartong. *Alfabetssången* med illustrationer av Jennie Bradley är ett sådant exempel. Även den innehåller en ljudspelare för den som vill ha en melodi att sjunga med till.

Litteraturlista över böcker nämnda i texten

Litteraturlistan innehåller endast tryckta titlar utgivna 2019 som nämns i ovanstående dokumentation och är alltså **inte** en förteckning över samtliga böcker som utkom 2019. Titlar som har getts ut digitalt och titlar utgivna före 2019 som nämns i dokumentationen är inte med i litteraturlistan.

Barn- och ungdomsböcker

- Aamand, Kristina och Helena Hansson. *Under ditt finger*. Stockholm, Natur & Kultur
- Adbåge, Emma. *Gropen*. Stockholm, Rabén & Sjögren
- Adbåge, Emma. *Slottet*. Stockholm, Lilla Piratförlaget
- Adbåge, Emma och Lisen Adbåge. *Folk. Främlingar och vänner – när du kanske känner!* Stockholm, Natur & Kultur
- Ahangaran, Reyhaneh och Annika Lundholm Moberg. *Allt som händer inuti. Om tankar och känslor från A till Ö*. Stockholm, B. Wahlströms
- Ahlund, Anna. *Lättare i mörkret*. Helsingborg, Hegas
- Ahlund, Anna. *Väntat så länge*. Helsingborg, Hegas
- Alfredsson, Sofia. *Autflyktn*. Älvdalen, S. Alfredsson
- Alshammar, Therese och Jonas Burman. *Aysa i simballen*. Stockholm, Bonnier Carlsen
- Andersson, Linda. *Linstjuvarna*. Lerum, Visto förlag
- Angerborn, Ingelin. *Hjärta av sten*. Stockholm, Rabén & Sjögren
- Baek, Heena, Jonas Thelander och Joohee Kim. *Molnbullar*. Stockholm, Bokförlaget Tranan
- Barbosa, Rogério Andrade, Salmo Dansa och Birgitta Alm. *Fåglarnas herre*. Malmö, Hjulet
- Bergenholtz, Björn. *Luftslott och synvillor*. Stockholm, Rabén & Sjögren
- Berger, Susanne och Lilian Nilsson. *Hej kung! Sveriges regenter från Gustav Vasa till Carl XVI Gustaf*. Saltsjö-Boo, Kåa Wennberg & Susanne Berger
- Berggren, Mats. *Rami och Jonatan. En ungdomsroman*. Bromma, Opal
- Bergman, Jenny och Alexander Jansson. *Hej alla monster!* Stockholm, Bonnier Carlsen
- Bergmark Elfgrén, Sara. *Norra Latin*. Stockholm, Rabén & Sjögren
- Bergmark Elfgrén, Sara och Emil Maxén. *Knäckarbanketten*. Stockholm, Rabén & Sjögren
- Bergting, Peter. *Drakar. Stora boken om bevingade bestar – från Smaug till Katla*. Sundbyberg, Bokförlaget Semic
- Bradley, Jennie och Marie Helleday Ekwurtzel. *Alfabetsången*. Västra Frölunda, Tukan förlag
- Breen, Marta, Jenny Jordahl och Hanna Hellquist. *Kvinnor i kamp. 150 års kamp för frihet, jämställdhet, systerskap!* Stockholm, Natur & Kultur
- Broberg, Lisa. *Allt mod jag har*. Linköping, Olika
- Bruce, Caroline och Per Gustavsson. *Jag har ett slott i skogen*. Stockholm, Afbeta
- Camerini, Valentina och Margareta Zetterström. *Gretas historia. Ingen är för liten för att göra något stort*. Stockholm, Lind & Co
- Canesie, Hanna de. *Helt seriöst*. Stockholm, Natur & Kultur
- Cederlund, Charlotte och David Henson. *Det brinner!* Stockholm, Opal
- Chrip, Peter och Rikard Svartvik. *Stora faktaboken om allt! Boosta din allmänbildning och testa dig själv*. Västra Frölunda, Tukan förlag
- Clynes, Kate, M. W, Tilda Dalunde och Amki Moors. *Food, Food, Fabulous Food*. London, Mantra Lingua
- Copeland, Sam, Sarah Horne och Jan Risheden. *Charlie blir en T-rex*. Bromma, Opal
- Cyrén, Karin. *Maraton*. Stockholm, Lilla Piratförlaget
- Dahlgren, Helena. *Legenden vaknar*. Stockholm, Bonnier Carlsen
- Dahlgren, Helena och Marie Beschorner. *Fyra berättelser från Jorvik*. Stockholm, Bonnier Carlsen
- Dahlgren, Linnea. *Dagen du förstörde allt*. Bromma, Vox
- Dahlin, Petrus och Johanna Kristiansson. *Skuggan*. Stockholm, Bonnier Carlsen

Davies, Stephen, Seaira Miller, Luke Pearson och Carina Jansson. *Hilda och det dolda folket*. Stockholm, Lind & Co

De la Bédoyère, Camilla, Ste Johnson, Marianne Lindfors och Maria Skymne. *Wow! Kolla in våra viktiga småkryp*. Stockholm, Hippo bokförlag

Desmond, Jenni och Elin Svahn. *Isbjörnen*. Bromma, Opal

Dias, Ron, Bill Lorencz och Carola Rääf. *Askungen*. Malmö, Egmont Publishing

Dodd, Emily. *Vad vet du om naturvetenskap? Smarta svar på finurliga frågor*. Västra Frölunda, Tukan förlag

Drewsen, Annelie. *Fakta om mens*. Helsingborg, Nypon förlag

Du springer. Stockholm, Vox

Dömstedt, Tomas. *Fakta om Greta Thunberg*. Lund, Nypon förlag

Edin, Christina. *Här uppe ser man ju hela Kiruna! En berättelse om Stina, Pentti och gruvstrejken*. Luleå, Ordfirman

Edvardsson, Mattias och Matilda Salmén. *Hoppa från kanten*. Bromma, Opal

Ehn, Johan. *Hästpöjkarna*. Stockholm, Gilla böcker

Ek, Elin. *Athena. Strålkastare, tack!* Stockholm, Bonnier Carlsen

Eklund Wilson, Erika. *Stallet i fara*. Stockholm, Natur & Kultur

Emtenä, Martin och Sven Nordqvist. *Fantastiska fladdermöss*. Stockholm, Rabén & Sjögren

Falköga, Zeld. *Klipptrollen*. Stockholm, Bookmark förlag

Farrokhzad, Athena och Kristofer Folkhammar. *Berör och förstör. Dikter för unga*. Stockholm, Rabén & Sjögren

Fletcher, Tom, Hanna Svensson och Shane Devries. *Julosaurusen*. Stockholm, Lind & Co

Forsmark, Ann-Sofi. *Sakramentet*. Bromma, Ordalaget bokförlag

Fried, Hédi och Stina Wirsén. *Historien om Bodri*. Stockholm, Natur & Kultur

Gathen, Katharina von der, Anke Kuhl och Carina Gabrielsson Edling. *Så gör djur ungar*. Stockholm, Alfabet

Geijer, Herman, Claes Tovetjärn och Elin Jonsson. *Bli en zombieöverlevnadsexpert!* Stockholm, Alfabet

Gomér, Ann och Cecilia Höglund. *Molly är död*. Häljarp, Bona Signum

Gomér, Ann och Cecilia Höglund. *Ska vi ha sex?* Häljarp, Bona Signum

Gottfridsson, Linn och Emma Adbåge. *Hemliga Myran*. Stockholm, Rabén & Sjögren

Green, Jen, Claire McElPatrick och Louise Lundman. *Trädens liv. Skogens magi och mysterium*. Stockholm, Lind & Co

Gunnarsson, Joakim. *Bamse och dunderklockan. En berättelse baserad på filmen "Bamse och dunderklockan" skriven av Tomas Tivemark och Fabian Nordlander*. Malmö, Egmont Publishing

Gustavsson, Per och Kjell Sundberg. *Den förtrollade pissepottan. Svenska folksagor*. Ljungby, Berättarnätet Kronoberg

Hamilton, Kimberlie, Marianne Lindfors och Maria Skymne. *Rebellkatter! Hjaltesagor om katter med klös*. Stockholm, Hippo bokförlag

Hedin, Annica och Per Gustavsson. *Berit älskar Russin*. Stockholm, Rabén & Sjögren

Hedin, Annica och Hanna Klinthage. *Dom som kallas vuxna*. Stockholm, Rabén & Sjögren

Hedman, Annalena och Sofia Falkenheim. *Vittran*. Stockholm, Natur & Kultur

Hedman, Sofia och Emelie Gårdeler. *Den långa resan*. Sävedalen, Speja förlag

Hellberg, Åsa. *Sexstrejken*. Stockholm, Bonnier Carlsen

Henriksson, Therese. *Kyla*. Bromma, Opal

Herzog, Annette, Katrine Clante, Rasmus Bregnhøi och Jonas Rasmussen. *Hjärtestorm*. Hägersten, Wibom Books

Hjerth Axelsson, Linda. *Dimhäxan*. Lerum, Idus förlag

Hjertzell, Maja. *Bli kvar*. Stockholm, Lilla Piratförlaget

Holmer, Anders och Niklas Olniansky. *Regn*. Stockholm, Natur & Kultur

Holmqvist, Sophie och Anna Viktorsson. *Hej smak! Barnens första kokbok*. Älmhult, IKEA

Höglund, Björn. *Sveriges historia. Från stenåra till smartphone*. Bromma, Ordalaget bokförlag

Hörnell, Anna. *I Kalifornien skälver jorden*. Bromma, Vox

Indahl, Lise. *Hedens belgon*. Stockholm, Rabén & Sjögren

Iwaoka, Hisae och My Bergström. *Lyckans knappål*. Åsa, Ordbilder media AB

Jackson, Tom och Shu-Chin Hysing. *Grundämnen. Ett illustrerat uppslagsverk över periodiska systemet*. Stockholm, Lind & Co

Jakobsson Lund, Anna. *Blynätter*. Njurunda, Annorlunda förlag

James, Alice, Petra Baan och Louise Lundman. *Mina naturvetenskapliga experiment*. Västra Frölunda, Tukan förlag

Jedvik, Hanna. *Sommarplåga*. Stockholm, Rabén & Sjögren

Jeffers, Oliver och Marcus Olsson. *Här är vi. Saker du behöver veta för att leva på jorden*. Stockholm, Bonnier Carlsen

Johansson, Emma. *Sönderslagen*. Bromma, Vox

Johansson, Ewa Christina. *Dimman*. Stockholm, B. Wahlströms

Jonasson, Måns och Emily Ryan. *Framtidsboken. Robotar, virtuella världar och insekter till middag*. Stockholm, Rabén & Sjögren

Jones, Linda. *Bete sig*. Bromma, Vox

Jonsson, Mats. *Blod i gruset*. Stockholm, Alfabeta

Jägerfeld, Jenny. *Fråga Jenny. Om kroppen, själen och allt runtomkring*. Stockholm, Rabén & Sjögren

Jägerfeld, Jenny. *Mitt storslagna liv*. Stockholm, Rabén & Sjögren

Karinsdotter, Emma. *Tusen stjärnors ö*. Stockholm, Bonnier Carlsen

Karlsson, Ellen och Monika Forsberg. *Lilly K snart 6 år*. Stockholm, Natur & Kultur

Karlsson, Ylva och Sara Lundberg. *Jag och alla*. Stockholm, Rabén & Sjögren

Korsell, Ingela och Reine Rosenberg. *Väsenologi. En lättbegriplig vetenskapligt grundad faktabok om väsen i nordisk folktro*. Stockholm, Natur & Kultur

Kristiansson, Johanna och Joakim Gunnarsson. *Katten Nils åker till månen*. Stockholm, Rabén & Sjögren

Kroon, Oskar. *Vänta på vind*. Stockholm, Brombergs

Källström, Sara, Bosse Antonsson och Maj Dahlström. *Olivias nya skor*. Borlänge, K förlag

Kärlek. *11 berättelser för mellanstadiet*. Stockholm, Rabén & Sjögren

Lagercrantz, Rose och Anneli Furmark. *Detta är mitt liv*. Stockholm, Bonnier Carlsen

Lagerqvist, Camilla. *Pojken i graven*. Stockholm, B. Wahlströms

Langley, Bill, Ron Dias och Carola Rääf. *Lady och Lufsen*. Malmö, Egmont Publishing

Lannebo, Charlotta och Maria Nilsson Thore. *Astrid, alltid Astrid!* Stockholm, Rabén & Sjögren

Law, Jerel och Joseph A. Davis. *Sanningslöpare*. Forshaga, Pärlan förlag

Leone, Annika och Bettina Johansson. *Bara rumpor*. Stockholm, Lilla Piratförlaget

Liinanki, Anne-Christine och Elisabet Linna Persson. *Mångrus*. Stockholm, Vulkan

Lilleste, Lena. *Inte säker någonstans*. Stockholm, Rabén & Sjögren

Lind, Marcus och Yvonne Karlsson. *Älgen Leif och musen Lola i Trollskog*. Lerum, Visto förlag

Lindgren, Yamile och Börje Erdtman. *Miradora och den försvunna stenen*. Lyckeby, Yamile förlag

Lindh Klang, Ann. *Glasrösten*. Helsingborg, Hoi förlag

Lindström, Christina. *Välj mig*. Stockholm, B. Wahlströms

Lindström, Eva. *Mycket att göra hela tiden*. Stockholm, Alfabeta

Linneroth, Malin och Lisa Moroni. *Vill ha den själv*. Stockholm, Alfabeta

Luik, Colette van och Anna Nordlund. *Svenska hjältinnor. 100 berättelser om smarta, starka & modiga kvinnor*. Stockholm, Bokförlaget Max Ström

Lundberg Hahn, Kerstin. *Det som lever under oss*. Helsingborg, Nypon förlag

Lönnqvist, Mattias. *Konflikternas tid*. Stockholm, Type & Tell

MacPhail, Catherine och Helena Olsson. *Ondskan inom mig*. Örnsköldsvik, Argasso

Mafi, Tahereh och Carina Jansson. *En ocean av kärlek*. Stockholm, B. Wahlströms

Majdalawi, Flora, Magdalena Wernefeldt och Ola Gustafsson. *Havets skatt/Hikayat mahārah*. Stockholm, Fenix bokförlag

Mathieu, Jennifer och Carina Jansson. *Moxie*. Stockholm, Lilla Piratförlaget

Mattsson, Jens och Jenny Lucander. *Vi är lajon!* Stockholm, Natur & Kultur

Melchior, Stéphane, Clément Oubrière, Olle Sahlin och Karolina Sahlin. *Guldkompassen. Den mörka materian 1*. Trosa, Kartago

Melchior, Stéphane, Clément Oubrière, Olle Sahlin och Karolina Sahlin. *Guldkompassen. Den mörka materian 2*. Trosa, Kartago

Melin, Mårten och Eva Lindeberg. *Min längtan kvar. Dikter om kärlek – tappad och hittad*. Stockholm, Rabén & Sjögren

Melin, Mårten och Mattias Olsson. *Husets hjärta*. Stockholm, Lilla Piratförlaget

Meral, Kadir. *Pojken som följer sin skugga*. Helsingborg, Hoi förlag

Mogensen, Karsten S. och Anna Hjerpe. *De dödas ö*. Stockholm, Berghs

Newbery, Linda och Aili Lundmark. *Tills vi vinner*. Örnsköldsvik, Argasso

Niclas, Christoffer. *Sebbe sa nej*. Helsingborg, Hoi förlag

Nielsen, Susin och Carina Gabriellsson Edling. *Adress okänd*. Stockholm, Berghs

Nilsson, Frida och Alexander Jansson. *Kråkans otroliga liftarsemester*. Stockholm, Natur & Kultur

Nilsson, Per. *Vill inte, vill*. Stockholm, Rabén & Sjögren

Noon, Steve och Eva Andreasson. *En gata genom historien. Från stenålder till nutid*. Stockholm, Lind & Co

Nygren, Maria och Staffan Larsson. *Hemligheternas bok*. Stockholm, Bonnier Carlsen

Ohlsson, Kristina. *Mysteriet på Ödeborgen*. Stockholm, Bonnier Carlsen

Ojeda, Ana Paula, Juan Palamino och Britta Dreborg. *Eldtjuven*. Malmö, Förlaget Hjulet

Olausson, Sara. *Jordgubbsbarnen*. Stockholm, Rabén & Sjögren

Olczak, Martin och Anna Sandler. *Gastar i Göteborg*. Stockholm, Rabén & Sjögren

Olerot, Ann. *Flaskpostens hemlighet*. Bromma, Ordalaget bokförlag

Ollmark, Lena och Johan Egerkrans. *Mardrömsällskapet*. Stockholm, B. Wahlströms

Olsson, Hans och Lucas Svedberg. *Katterna och Stora Djupets hemlighet*. Kolmården, Zakuli förlag

Oskarsson, Marie. *Min lilla röda*. Helsingborg, Nypon förlag

Otterhäll, Therese. *Smaka & lukta*. Bollnäs, Bokförlaget K&R

Pearson, Luke och Horst Schröder. *Hilda och stenskögen*. Stockholm, Epix

Peirce, Lincoln och Caroline Bruce. *Max & miniriddarna*. Stockholm, Lilla Piratförlaget

Pendziwol, Jean E., Isabelle Arsenault och Göran Ribe. *En midvinterdröm*. Stockholm, Epix

Pinter, Johannes och Lucas Svedberg. *Änglamakerskans barn*. Malmö, Egmont Publishing

Pullman, Philip och Olle Sahlin. *Guldkompassen*. Stockholm, Natur & Kultur

Rangström, Tuvalisa och Anna Nilsson. *Elins hemligheter. En handbok i häxkonst*. Bromma, Opal

Roskifte, Kristin och Johanna Thydel. *Alla räknas*. Stockholm, Natur & Kultur

Rottböll, Grethe och Marcus-Gunnar Pettersson. *Tänk om alla*. Stockholm, Rabén & Sjögren

Rowling, J. K., Lena Fries-Gedin, Jessika Gedin och Bengt-Ove Andersson. *Grindelwalds brott. Filmmanuset*. Stockholm, Rabén & Sjögren

Rundgren, Sonja och Johanna Arpiainen. *Alfred Upptäckaren & metallmonstren*. Sävedalen, Speja

Ruta, Matilda och Rasmus Malm. *Flocken*. Stockholm, Rabén & Sjögren

Rönnbäck, Christoffer, Ebba Svennung och Annika Huett. *Historieresan. En krokig berättelse om Sverige under 1000 år*. Stockholm, Alfabet

Said, Sami och Sven Nordqvist. *Äta gräs*. Stockholm, Natur & Kultur

Salander, Sara. *Jag kan inte vara hos dig nu*. Lerum, Idus förlag

Samlade spöksagor. Stockholm, Bonnier Carlsen

Sandelin, Annika och Linda Bondestam. *Silkesapans skratt*. Helsingfors, Förlaget

Schreiber, Johanna och Matilda Salmén. *Miras magiska anteckningsbok*. Stockholm, B. Wahlströms

Schreiber, Johanna och Ida Ömalm Ronvall. *Inte som du*. Stockholm, B. Wahlströms

Sjöberg, Lena. *Min syster är ett spöke. Och andra dikter*. Stockholm, Rabén & Sjögren

Smy, Pam och Caroline Bruce. *Thornhill*. Stockholm, Berghs

Sparring, Anders och Per Gustavsson. *Familjen Knyckertz och snutjakten*. Stockholm, Natur & Kultur

Spolander, Jörn och Stina Wirsén. *Heja jorden!* Stockholm, Alfabet

Stehn, Malin och Elin Jonsson. *Vi är Superstars!* Bromma, Opal

Stenbäck, Calle. *Ibland är jag arg!* Stockholm, Natur & Kultur

Stenåldersbarn drömmer och fantiserar. En bok av elever i årskurs 3 Kvarnbergsskolan hösten 2019. Karlstad, Framtidsfrön

Stevenson, Noelle, Grace Ellis, Brooke A. Allen och Marie Helleday Ekwurtzel. *Katten Loori flyr*. Helsingborg, Hegas

Stevenson, Noelle, Grace Ellis, Brooke A. Allen och Marie Helleday Ekwurtzel. *Vänskap till max*. Helsingborg, Hegas

Stone, Nic och Anna Thuresson. *Triangel*. Stockholm, Lavender Lit

Strandberg, Mats och Sofia Falkenheim. *Den helt sanna julsagan om kentauren som ville hem*. Stockholm, Rabén & Sjögren

Stridsberg, Sara och Sara Lundberg. *Dyksommar*. Stockholm, Mirando bok

Strömberg, Annelie. *Sofia med knuff – på väg ut i livet*. Lerum, Idus förlag

Ståhl, Henrik. *Till Vial. 8400 dagar kvar*. Stockholm, Bonnier Carlsen

Susso, Eva, Jali Madi Susso och Marcus-Gunnar Pettersson. *Morfar flyttar in*. Stockholm, Lilla Piratförlaget

Susso, Jali Madi, Eva Susso och Matilda Ruta. *Eid. En festdag*. Stockholm, Lilla Piratförlaget

Svensson, J. C. *De onormala*. Lerum, Visto förlag

Söderlund, Tobias. *Prästgårdens hemlighet*. Stockholm, Rabén & Sjögren

Søndergaard, Per Straarup och Tomas Dömstedt. *Fakta om klimatförändringar*. Lund, Nypon förlag

Søndergaard, Per Straarup och Tomas Dömstedt. *Fakta om plast i havet*. Helsingborg, Nypon förlag

Tan, Shaun och Ulla Roseen. *Berättelser från innerstaden*. Stockholm, Lilla Piratförlaget

Taplin, Sam, Alison Friend och Marie Helleday Ekwurtzel. *En tindrande julgran*. Västra Frölunda, Tukan förlag

Tegby, Gustav. *Beröringen*. Stockholm, Rabén & Sjögren

Tegnér, Alice, Martin Östergren och Elsa Beskow. *Klassiska barnvisor*. Stockholm, Bokförlaget Max Ström

Thor, Annika och Maria Jönsson. *Mirabell och Astrakan*. Stockholm, Bonnier Carlsen

Unwin, Mike och Annika Meijer. *Sagor om modiga hjältedjur. Sanna berättelser om djur som räddade världen*. Stockholm, Triumf förlag

Vad håller ni på med? En antologi om klimatet. Stockholm, En bok för alla

Wahldén, Christina. *Expedition rädda revet*. Stockholm, Rabén & Sjögren

Wahldén, Christina. *Tack för allt*. Stockholm, Rabén & Sjögren

Vaicenaviciene, Monika. *Vad är en flod?* Bromma, Opal

Waller, Joakim. *Penguin Rumble 3*. Lund, Nosebleed Studio

Widmark, Martin och Helena Willis. *LasseMajas kompisbok*. Stockholm, Bonnier Carlsen

Virke, Emma och Annika Lundeberg. *Lilla sångboken. Om kråkan, snigeln, ekorren och alla de andra*. Stockholm, Berghs

Wolff, Rebecka, Ellen Karlsson och Suzanne Öhman. *Nu sover vi. Berättelser och sånger vid läggdags*. Stockholm, Rabén & Sjögren

Wolgers, Beppe och Per Åhlin. *Dunderklumpen*. Malmö, Kira förlag

Woodson, Jacqueline och Alva Dahl. *Fjädrar*. Stockholm, Natur & Kultur

Wormell, Christopher, Raman Prinja och Annika Meijer. *Planetarium*. Stockholm, Rabén & Sjögren

Våhlund, Elias och Agnes Våhlund. *Handbok för superhjältar – sommarlovsbok*. Stockholm, Rabén & Sjögren

Yarlett, Emma och Marianne Lindfors. *Drakpost*. Stockholm, Hippo bokförlag
Yoon, David och Carina Jansson. *Planeten Frank. En roman*. Stockholm, Bonnier Carlsen
Zak, Monica och Gunna Grähs. *Ceva och skridskorna*. Bromma, Opal
Zusak, Markus, Trudy White och Anna Strandberg. *Boktjuven*. Stockholm, B. Wahlströms
Åkerström, Linda. *Hej då, vi ses väl?* Stockholm, Rabén & Sjögren
Östnäs, Elisabeth. *Mod att ta plats*. Stockholm, Vilja
Öström, Mia. *Mitt hjärta borde slå någon annanstans*. Stockholm, Gilla böcker

Teoretisk litteratur

Bokprovning på Svenska barnboksinstitutet. En dokumentation. Årgång 2017. Svenska barnboksinstitutet, 2018.
Bokprovning på Svenska barnboksinstitutet. En dokumentation. Årgång 2018. Svenska barnboksinstitutet, 2019.
”Bris släpper ny årsrapport”, *Bris.se*, 10 mars 2020, <https://www.bris.se/om-bris/press-och-opinion/pressmeddelanden/bris-slapper-ny-arsrapport/>. Hämtad 14 april 2020.
Förlagsstatistik 2019. Svenska Förläggareföreningen, 2020, https://www.forlaggare.se/sites/default/files/forlagsstatistik_2019_0.pdf. Hämtad 14 april 2020.
Hedemark, Åse. *Unga berättar. En studie av ungas syn på läsning och bibliotek*. Stockholm, Svensk biblioteksforening, 2018.
Kärnstrand, Moa. ”Barnboksboomen. När tar festen slut?”. *Svensk Bokhandel*, nr 9, 2017, s. 18–27.
Mendlesohn, Farah. *Rhetorics of Fantasy*. Middletown, Wesleyan University Press, 2008.
Schmidt, Lars och Niklas Strömberg. ”Blott Sverige svenska barnböcker har”. *Svensk Bokhandel*, nr 7, 2014, s. 12–21.
Steiner, Ann. ”Conservatism in an Innovative Field. Children’s Digital Books in Sweden”. Proceedings of 4th Conference of The Association Digital Humanities in the Nordic Countries, Köpenhamn, 6–8 mars 2019.
Warnqvist, Åsa. ”Dragonball, LasseMaja och Twilight. Utgivningen av barn- och ungdomslitteratur i Sverige 2001–2010”. SOU 2012:10. Stockholm, Kulturdepartementet, Litteraturutredningen, 2012, s. 329–361.
Wikberg, Erik. *Bokförsäljningsstatistiken. Helåret 2019*. Svenska Bokhandlareföreningen/Svenska Förläggareföreningen, 2020, https://www.forlaggare.se/sites/default/files/bokfors_statistik_helar_2019_ny.pdf. Hämtad 14 april 2020.

Svenska barnboksinstitutets statistik

Den sista februari 2020 hade det inkommit **2217** barn- och ungdomsböcker med utgivningsår 2019 till Svenska barnboksinstitutet.

I statistiken redovisas dessa siffror. Svenska barnboksinstitutet har redovisat utgivningsstatistik sedan den första Bokprovningen 1993. 1993–1998 hämtades statistiken från *Svensk bokförteckning* men från 1999 redovisas Svenska barnboksinstitutets egen statistik. Alla procentangivelser är avrundade till närmaste heltal.

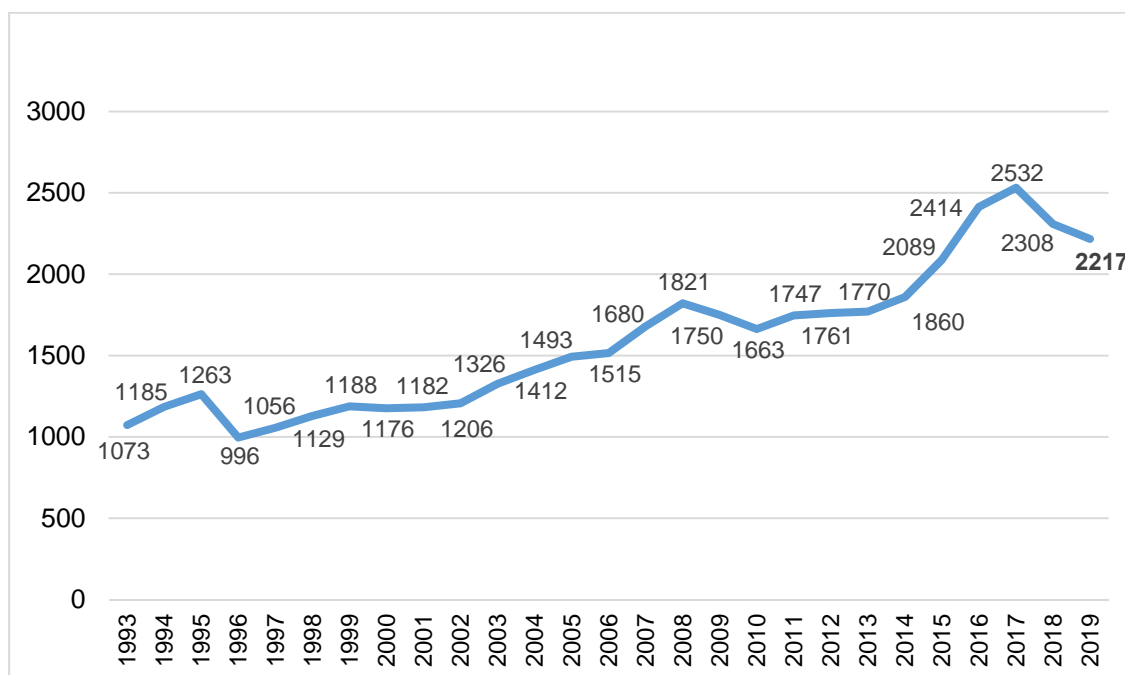
Utgivningen av barn- och ungdomsböcker

Tabell 1. Utgivningen av barn- och ungdomsböcker 2018–2019

Kategori	2018	2019
Bilderböcker	860	768
Dramatik	4	4
Faktaböcker	413	372
Kapitelböcker	380	376
Mellanåldersböcker	288	310
Poesi	5	12
Samlingar	31	46
Sångböcker	13	15
Tecknade serier	60	71
Ungdomsböcker	254	243
Totalt	2308	2217

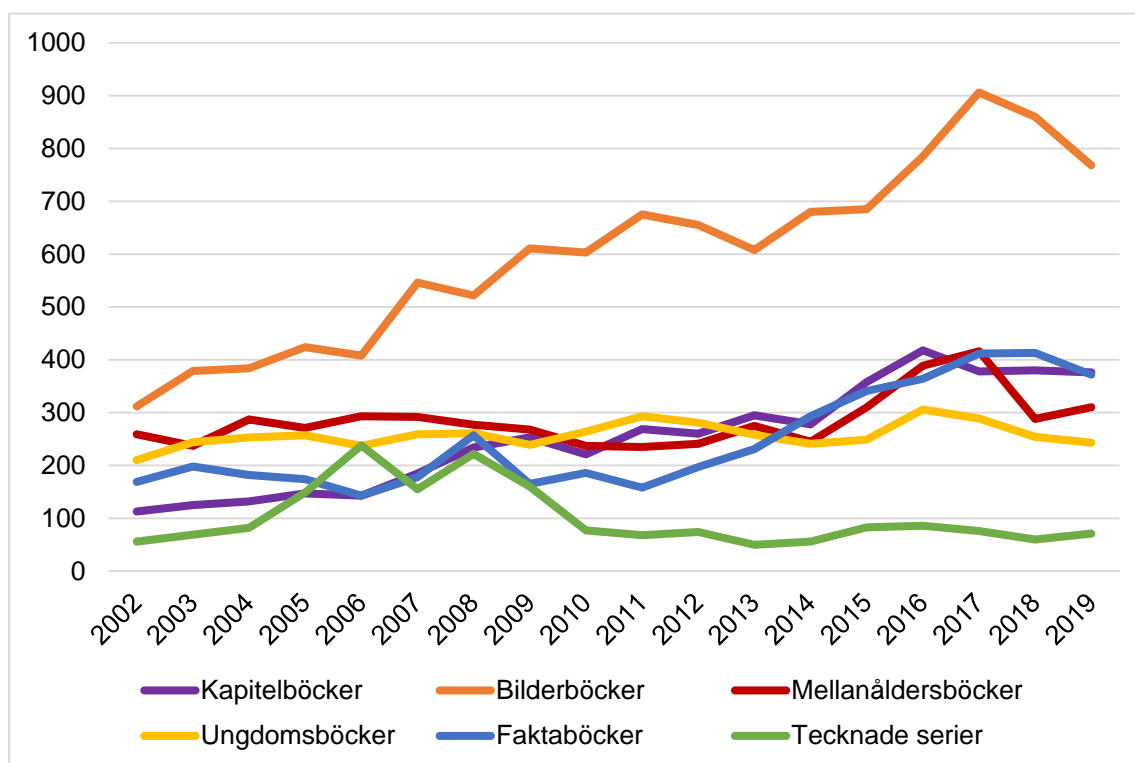
Kommentar: År 2019 utkom 2217 barn- och ungdomsböcker, vilket är en **minskning med 4 %** jämfört med 2018.

Diagram 1. Utgivningen av barn- och ungdomsböcker 1993–2019

Kommentar: Under perioden 1993–2019 har utgivningen av barn- och ungdomsböcker **ökat med 107 %**. Siffrorna 1993–1998 är hämtade från *Svensk bokförteckning*. Siffrorna 1999 och framåt är framtagna av Sbi.

Diagram 2. Utgivningen fördelad på kategorier 2002–2019

Kommentar: Statistiken redovisas från 2002 då Sbi började föra statistik över de idag gällande kategorierna.

Svenska och översatta barn- och ungdomsböcker

Tabell 2. Utgivningen av svenska barn- och ungdomsböcker 2018–2019

Kategori	2018	2019
Bilderböcker	550	488
Dramatik	2	-
Faktaböcker	136	148
Kapitelböcker	274	271
Mellanåldersböcker	191	205
Poesi	4	11
Samlingar	24	39
Sångböcker	8	12
Tecknade serier	16	12
Ungdomsböcker	150	163
Totalt	1355	1349

Kommentar: Den svenska utgivningen 2019 minskade med **0,5 %** jämfört med 2018. Med svenska barn- och ungdomsböcker avses böcker som är utgivna i Sverige på originalspråk.

Tabell 3. Utgivningen av översatta barn- och ungdomsböcker 2018–2019

Kategori	2018	2019
Bilderböcker	310	280
Dramatik	2	4
Faktaböcker	277	224
Kapitelböcker	106	105
Mellanåldersböcker	97	105
Poesi	1	1
Samlingar	7	7
Sångböcker	5	3
Tecknade serier	44	59
Ungdomsböcker	104	80
Totalt	953	868

Kommentar: Den översatta utgivningen 2019 **minskade med 9 %** jämfört med 2018. Med översatta barn- och ungdomsböcker avses böcker som tidigare har givits ut på ett annat språk.

Diagram 3. Fördelning mellan svenska och översatta barn- och ungdomsböcker 2019

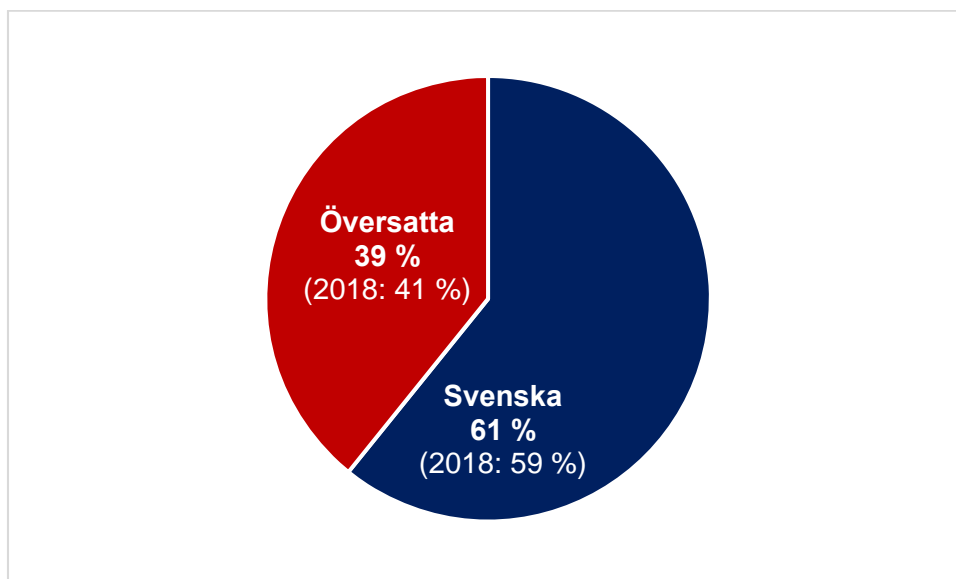

Diagram 4. Utgivningen av barn- och ungdomsböcker 2000–2019, jämförelse svenska och översatta böcker

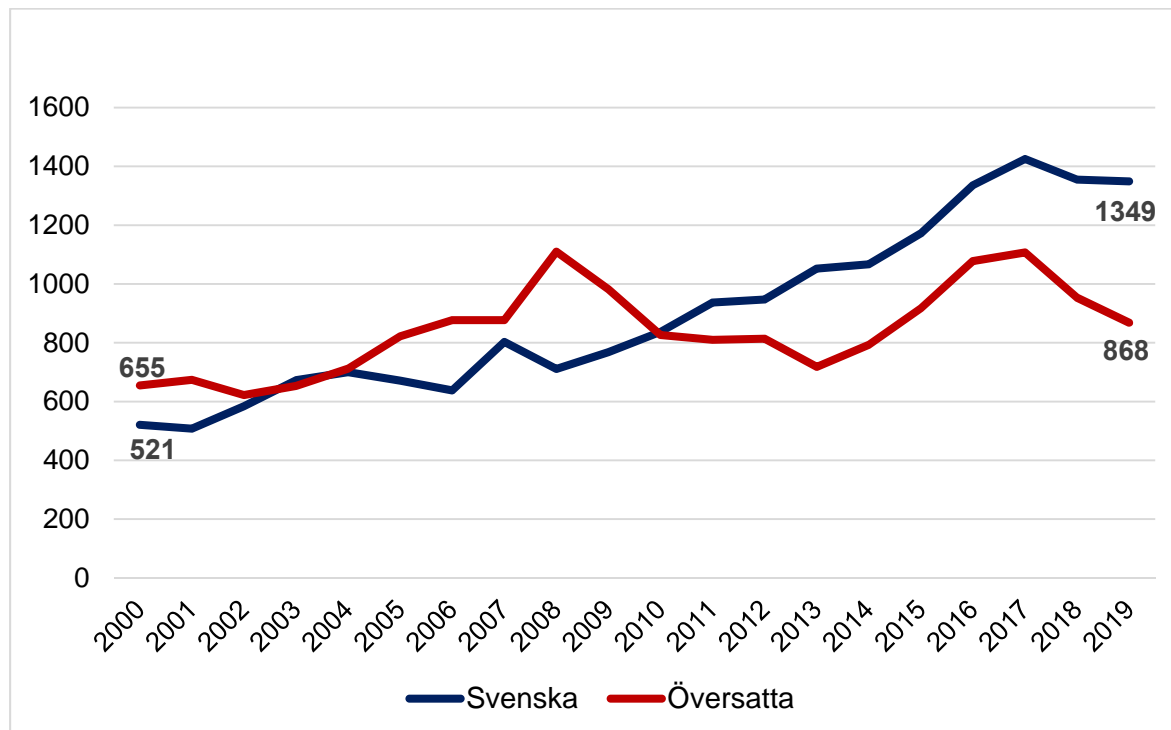
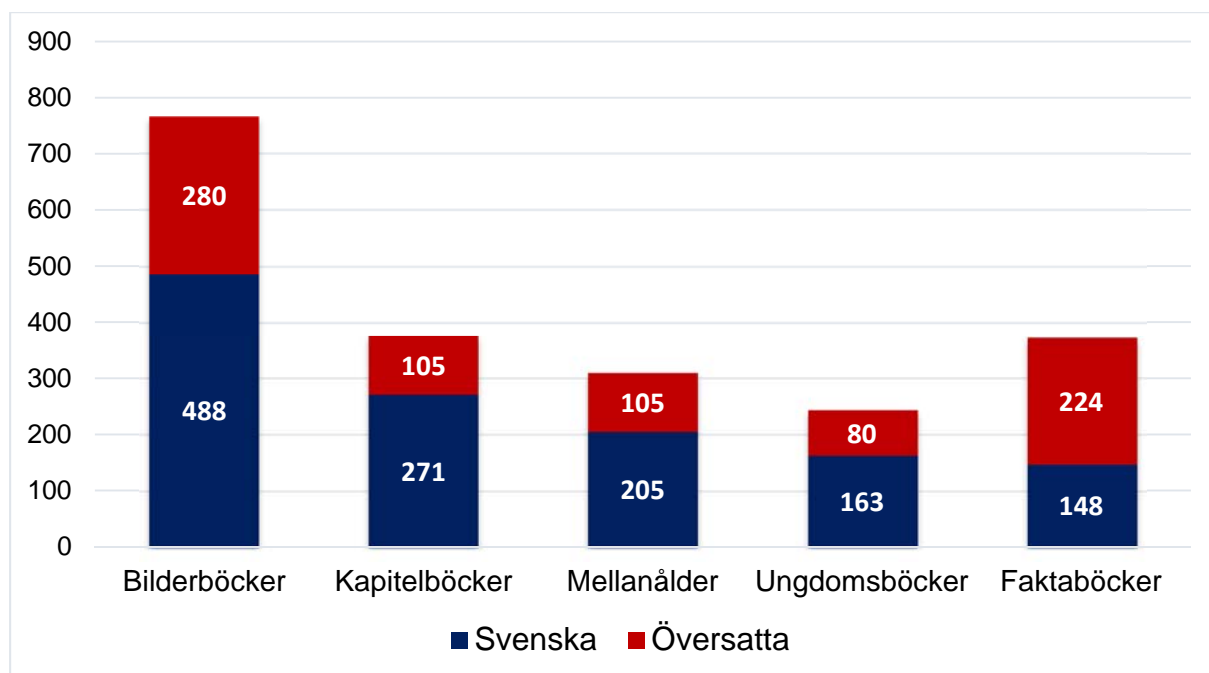

Diagram 5. Utgivningen i de största kategorierna 2019

Förstaupplagor av barn- och ungdomsböcker

Tabell 4. Barn- och ungdomsböcker, förstaupplagor 2018–2019

Kategori	2018	2019
Bilderböcker	688	631
Dramatik	3	4
Faktaböcker	399	357
Kapitelböcker	353	359
Mellanåldersböcker	261	269
Poesi	5	12
Samlingar	31	41
Sångböcker	11	14
Tecknade serier	54	61
Ungdomsböcker	175	182
Totalt	1980	1930

Kommentar: Utgivningen av förstaupplagor 2019 **minskade med 3 %** jämfört med 2018.

Tabell 5. Svenska barn- och ungdomsböcker, förstaupplagor 2018–2019

Kategori	2018	2019
Bilderböcker	403	369
Dramatik	2	-
Faktaböcker	123	137
Kapitelböcker	254	256
Mellanåldersböcker	171	182
Poesi	4	11
Samlingar	24	34
Sångböcker	6	11
Tecknade serier	14	10
Ungdomsböcker	111	131
Totalt	1112	1141

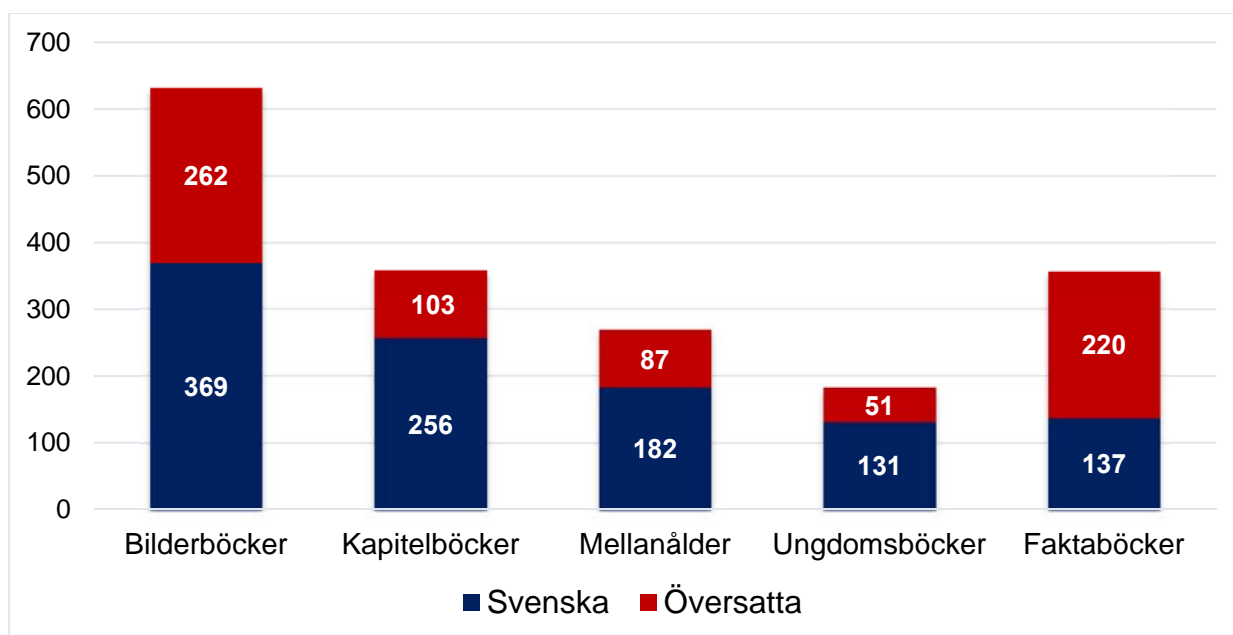
Kommentar: Utgivningen av svenska förstaupplagor 2019 **ökade med 3 %** jämfört med 2018.

Tabell 6. Översatta barn- och ungdomsböcker, förstaupplagor 2018–2019

Kategori	2018	2019
Bilderböcker	285	262
Dramatik	1	4
Faktaböcker	276	220
Kapitelböcker	99	103
Mellanåldersböcker	90	87
Poesi	1	1
Samlingar	7	7
Sångböcker	5	3
Tecknade serier	40	51
Ungdomsböcker	64	51
Totalt	868	789

Kommentar: Utgivningen av översatta förstaupplagor 2019 **minskade med 9 %** jämfört med 2018.

Diagram 6. Utgivningen av förstaupplagor i de största kategorierna 2019

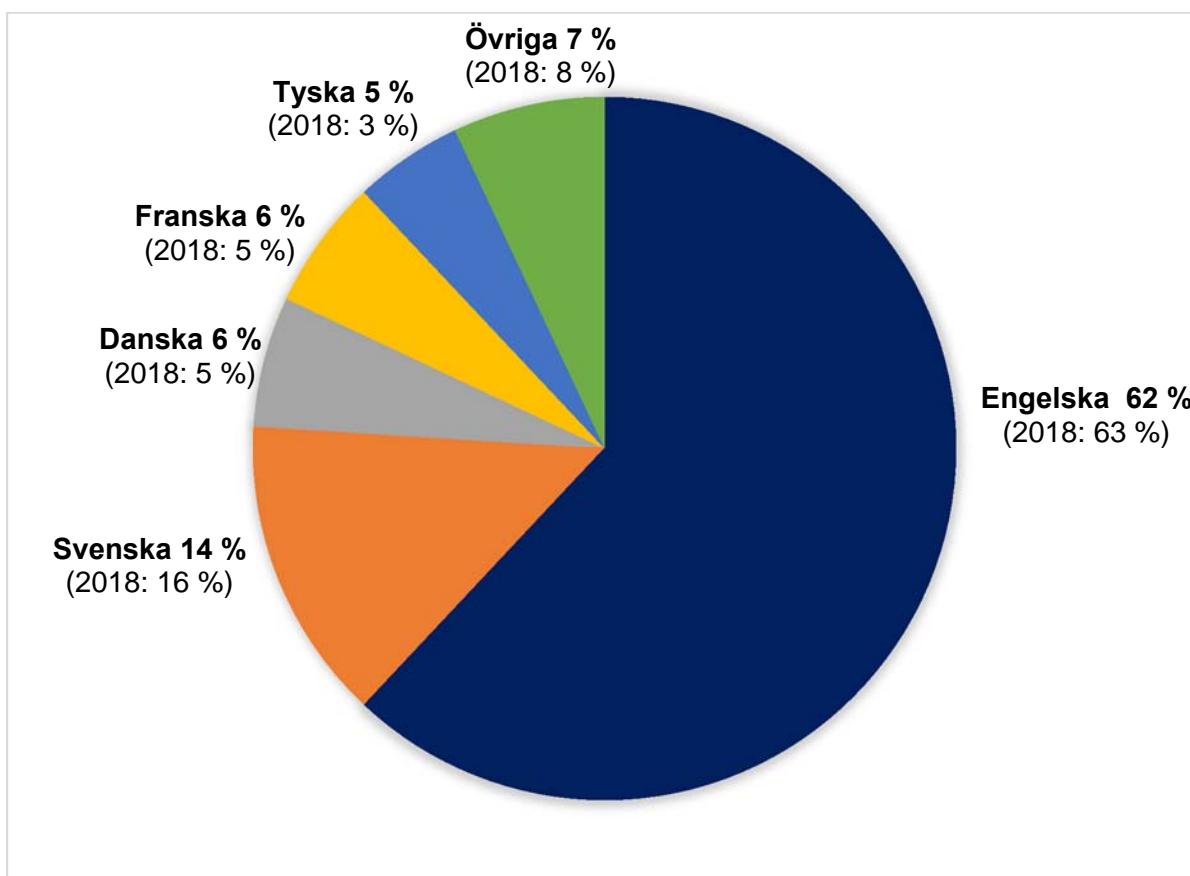
Översättningar av barn- och ungdomsböcker

Tabell 7. Språk varifrån översättningarna gjorts i förstaupplagor 2018–2019

Språk	2018	2019
Engelska	548	491
Svenska*	140	108
Danska	42	49
Franska	46	44
Tyska	27	41
Norska	22	16
Italienska	2	9
Nederländska	10	6
Spanska	2	5
Uppgift saknas	4	3
Japanska	5	2
Urdu	3	2
Kinesiska	3	2
Ukrainska	-	2
Albanska	-	1
Arabiska	1	1
Finska	3	1
Isländska	-	1
Koreanska	-	1
Lettiska	-	1
Portugisiska	1	1
Slovenska	-	1
Turkiska	1	1
Grekiska	3	-
Persiska	1	-
Polska	1	-
Ryska	3	-
Totalt	868	789

*Böcker översatta från svenska till annat språk och utgivna i Sverige.

Diagram 7. De fem största språken varifrån översättningar gjorts 2019

Böcker publicerade på annat språk än svenska

Tabell 8. Förekomst av andra språk än svenska i utgivningen av barn- och ungdomsböcker 2018–2019

Språk	2018	2019
Arabiska	49	49
Finska	17	21
Meänkieli	9	19
Engelska	27	16
Persiska	14	15
Somaliska	6	15
Romani	6	9
Spanska	2	6
Nordsamiska	1	4
Albanska	-	3
Tyska	2	3
Danska	2	2
Kinesiska	1	2
Kurdiska	2	2
Ungerska	2	2
Rumänska	4	2
Nederländska	3	2
Baluchi	-	1
Blin	-	1
Bosniska	-	1
Franska	5	1
Italienska	3	1
Isländska	2	1
Japanska	1	1
Jiddisch	-	1
Kroatiska	3	1
Lulesamiska	1	1
Malajiska	1	1
Norska	11	1
Polska	6	1
Portugisiska	-	1
Ryska	2	1
Slovakiska	3	1
Serbiska	3	1
Thailändska	1	1
Tigrinska	4	1
Tjeckiska	2	1
Turkiska	2	1

Okänt språk	-	1
Amhariska	2	-
Bengali	1	-
Bulgariska	-	-
Koreanska	2	-
Litauiska	-	-
Nygrekiska	1	-
Pashto	2	-
Swahili	4	-
Sydsamiska	1	-
Syriska	-	-
Wolof		-
Totalt	210	194

Kommentar: Böcker med parallelltext är inkluderade i ovanstående tabell. De flesta böcker med parallelltext är utgivna med text på svenska samt ett annat språk men i vissa fall finns flera språk än svenska representerade. Det kan till exempel röra sig om en bok med text på engelska och arabiska. I de fallen räknas båda språken i tabellen ovan. Det totala antalet språk är därför något högre än antalet böcker. 2019 utkom 186 (2018: 207) böcker på andra språk än svenska och 8 av dem hade parallelltext på fler än ett annat språk än svenska.

Återutgivning av barn- och ungdomsböcker

Tabell 9. Återutgivning 2018–2019

Kategori	2018	2019
Bilderböcker	172	137
Dramatik	1	-
Faktaböcker	14	15
Kapitelböcker	27	17
Mellanåldersböcker	27	41
Poesi	-	-
Samlingar	-	5
Sångböcker	2	1
Tecknade serier	6	10
Ungdomsböcker	79	61
Totalt	328	287

Kommentar: Återutgivningen 2019 minskade med 13 % jämfört med 2018.

Tabell 10. Svensk återutgivning 2018–2019

Kategori	2018	2019
Bilderböcker	147	119
Dramatik	-	-
Faktaböcker	13	11
Kapitelböcker	20	15
Mellanåldersböcker	20	23
Poesi	-	-
Samlingar	-	5
Sångböcker	2	1
Tecknade serier	2	2
Ungdomsböcker	39	32
Totalt	243	208

Kommentar: Den svenska återutgivningen 2019 minskade med 14 % jämfört med 2018.

Tabell 11. Översatt återutgivning 2018–2019

Kategori	2018	2019
Bilderböcker	25	18
Dramatik	1	-
Faktaböcker	1	4
Kapitelböcker	7	2
Mellanåldersböcker	7	18
Poesi	-	-
Samlingar	-	-
Sångböcker	-	-
Tecknade serier	4	8
Ungdomsböcker	40	29
Totalt	85	79

Kommentar: Den översatta återutgivningen 2019 **minskade med 7 %** jämfört med 2018.

Diagram 8. Utgivningen uppdelad på förstaupplagor och återutgivning 2019

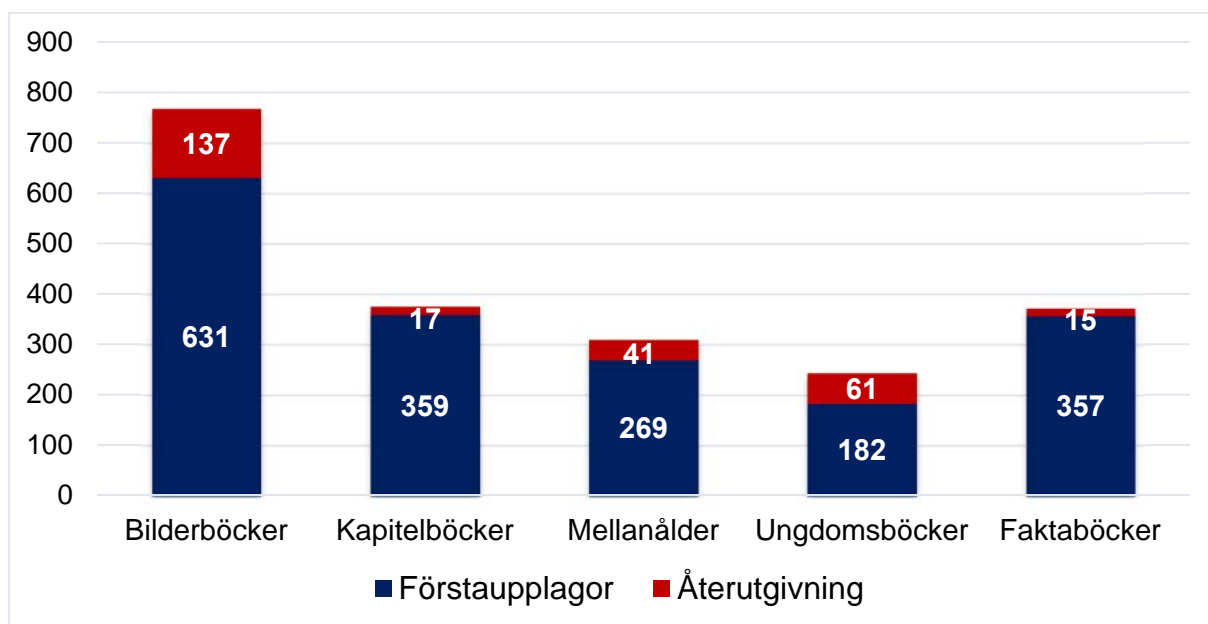
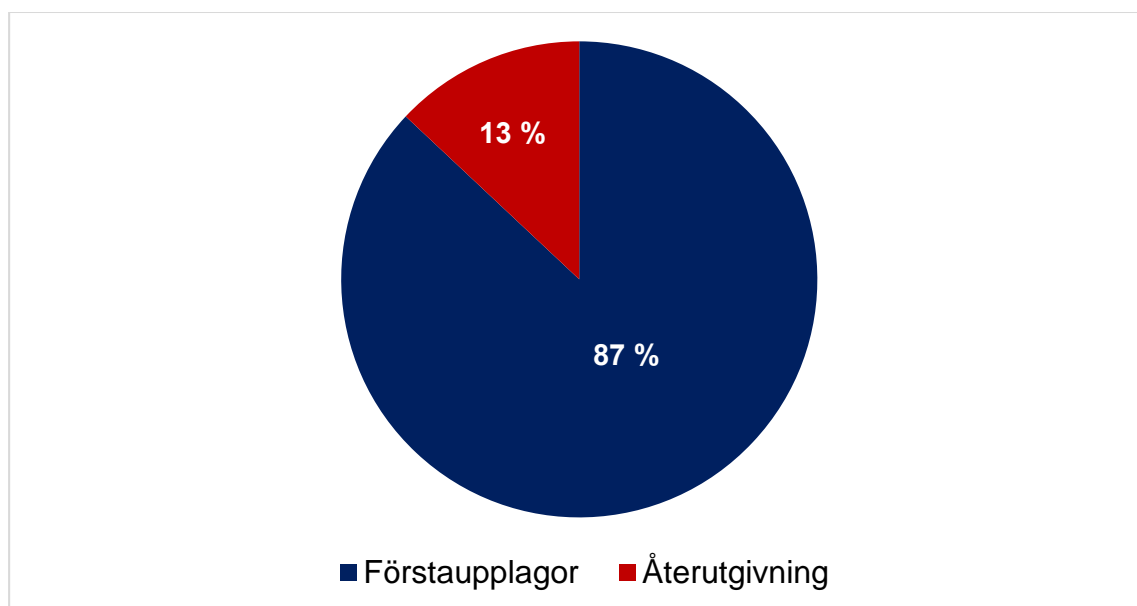

Diagram 9. Fördelning mellan förstaupplagor och återutgivning 2019

Upphovspersoner i förstaupplagor

Tabell 12. Upphovspersoners kön i förstaupplagor 2019

Kategori	Man 2019	Kvinna 2019
Bilderböcker	205 (30 %)	480 (70 %)
Dramatik	- (0 %)	4 (100 %)
Faktaböcker	124 (37 %)	213 (63 %)
Kapitelböcker	157 (35 %)	286 (65 %)
Mellanåldersböcker	118 (39 %)	188 (61 %)
Poesi	2 (29 %)	5 (71 %)
Samlingar	6 (40 %)	9 (60 %)
Sångböcker	7 (44 %)	9 (56 %)
Tecknade serier	41 (67 %)	20 (33 %)
Ungdomsböcker	58 (32 %)	123 (68 %)
Totalt	718 (35 %)	1337 (65 %)

Tabell 13. Upphovspersoners kön i svenska förstaupplagor 2019

Kategori	Man 2019	Kvinna 2019
Bilderböcker	109 (26 %)	305 (74 %)
Dramatik	-	-
Faktaböcker	49 (33 %)	98 (67 %)
Kapitelböcker	111 (34 %)	217 (66 %)
Mellanåldersböcker	65 (32 %)	138 (68 %)
Poesi	1 (20 %)	4 (80 %)
Samlingar	4 (36 %)	7 (64 %)
Sångböcker	6 (43 %)	8 (57 %)
Tecknade serier	8 (57 %)	6 (43 %)
Ungdomsböcker	38 (29 %)	91 (71 %)
Totalt	391 (31 %)	874 (69 %)

Tabell 14. Upphovspersoners kön i översatta förstaupplagor 2019

Kategori	Man 2019	Kvinna 2019
Bilderböcker	96 (35 %)	175 (65 %)
Dramatik	-	4 (100 %)
Faktaböcker	75 (39 %)	115 (61 %)
Kapitelböcker	46 (40 %)	69 (60 %)
Mellanåldersböcker	53 (51 %)	50 (49 %)
Poesi	1 (50 %)	1 (50 %)
Samlingar	2 (50 %)	2 (50 %)
Sångböcker	1 (50 %)	1 (50 %)
Tecknade serier	33 (70 %)	14 (30 %)
Ungdomsböcker	20 (38 %)	32 (62 %)
Totalt	327 (41 %)	463 (59 %)

Huvudpersoner i förstaupplagor

Tabell 15. Huvudpersoners kön i förstaupplagor 2019

Kategori	Flicka	Pojke	Ej spec. kön
Bilderböcker	119 (39 %)	124 (41 %)	62 (20 %)
Kapitelböcker	144 (57 %)	104 (42 %)	2 (1 %)
Mellanåldersböcker	125 (58 %)	89 (42 %)	-
Tecknade serier	14 (64 %)	8 (36 %)	-
Ungdomsböcker	88 (63 %)	50 (36 %)	2 (1 %)
Totalt	490 (53 %)	375 (40 %)	66 (7 %)

Kommentar: Huvudpersoner kan också vara till exempel förmänskligade djur som tillskrivs kön. Huvudpersoner räknas enbart i de kategorier som anges i tabellen. **2019** var fördelningen **53 %** flickor (2018: 52 %), **40 %** pojkar (2018: 42 %) och **7 %** ej specificerat kön (2018: 6 %) i den totala utgivningen av förstaupplagor.

Tabell 16. Huvudpersoners kön i svenska förstaupplagor 2019

Kategori	Flicka	Pojke	Ej spec. kön
Bilderböcker	90 (43 %)	72 (35 %)	46 (22 %)
Kapitelböcker	103 (59 %)	71 (40 %)	2 (1 %)
Mellanåldersböcker	91 (66 %)	47 (34 %)	-
Tecknade serier	5 (100 %)	-	-
Ungdomsböcker	66 (67 %)	30 (31 %)	2 (2 %)
Totalt	355 (57 %)	220 (35 %)	50 (8 %)

Kommentar: **2019** var fördelningen **57 %** flickor (2018: 53 %), **35 %** pojkar (2018: 40 %) och **8 %** ej specificerat kön (2018: 7 %) i den totala utgivningen av svenska förstaupplagor.

Tabell 17. Huvudpersoners kön i översatta förstaupplagor 2019

Kategori	Flicka	Pojke	Ej spec. kön
Bilderböcker	29 (30 %)	52 (54 %)	16 (16 %)
Kapitelböcker	35 (56 %)	28 (44 %)	-
Mellanåldersböcker	32 (46 %)	38 (54 %)	-
Tecknade serier	9 (53 %)	8 (47 %)	-
Ungdomsböcker	21 (54 %)	18 (46 %)	-
Totalt	126 (44 %)	144 (50 %)	16 (6 %)

Kommentar: **2019** var fördelningen **44 %** flickor (2018: 52 %), **50 %** pojkar (2018: 44 %) och **6 %** ej specificerat kön (2018: 4 %) i den totala utgivningen av översatta förstaupplagor.

Förlag och utgivare

Tabell 18. Utgivningen 2019 fördelat på förlag

Förlag/utgivare	2019
Bonnier Carlsen	202
Rabén & Sjögren	182
Tukan	143
Nypon	98
Idus	85
Hegas	78
Egmont Publishing	68
Natur & Kultur	63
B. Wahlströms	58
Lilla Piratförlaget	58
Lind & Co	54
Opal	50
Berghs	48
Stabenfeldt	45
Alfabeta	44
Modernista	34
IKEA	25
Argasso	23
Visto (H)	23
Ordalaget	22
Dar Al Muna	21
En bok för alla	21
Triumf	21
Olika	21
Beta pedagog	20
Barthelson	17
Semic	17
Fenix	16
Mantra Lingua/Ndio	16
Vulkan (P)	15
Kikkuli	13
Funkibator	13
Läsrörelsen	12
Gilla böcker	12
Speja	12
Cobolt	12
Bokförlaget K&R	11
Epix	11
Hippo	11

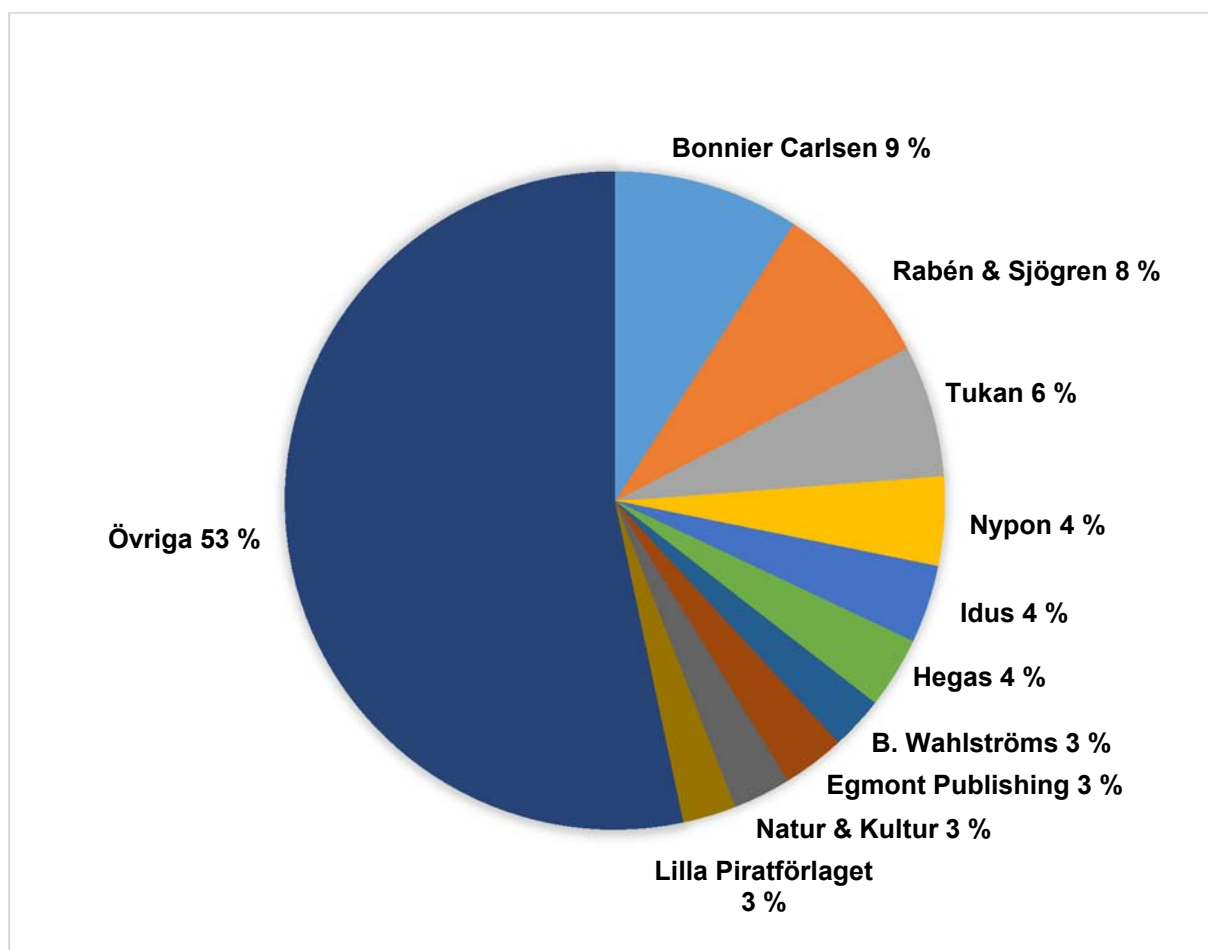
Hundstallet	11
Lumenos (H)	10
Stevali	10
Tomsing	10
Vilja	8
Argument	7
Lamberth	7
Roslagstext	7
Ehrlin Publishing	7
Bokfabriken	7
Scansom	7
Tallbergs förlag	7
Vombat	6
Semnos	6
Infoteket, Region Uppsala	6
Bornelings	6
Brombergs	6
PärLAN	6
Solentro (P)	6
Vox	6
Övriga	376
Totalt	2217

Kommentar: I tabellen redovisas de förlag som har gett ut 6 eller fler titlar under 2019. Sammanlagt 1841 (2018: 1967) titlar. Resterande förlag och utgivare ingår i Övriga.

(P) = Publiceringstjänster där upphovspersonerna själva finansierar tryckning etc.

(H) = Hybridförlag där upphovspersonerna i vissa fall står för delar av finansieringen.

Diagram 10. De tio största förlagen i förhållande till övriga år 2019

Ämnesord

Barn- och ungdomsböcker är sökbara med hjälp av ett stort antal ämnesord i Libris och Svenska barnboksinstitutets bibliotekskatalog ELSA.

De vanligast förekommande ämnesorden 2019

Undantaget de könsbestämmande orden flickor och pojkar, geografiska ämnesord samt genre- och formtermer.

Svenska barnboksinstitutet har det formella och nationella ansvaret för arbetet med att utveckla och förvalta barnämnesorden och utgör redaktionen för barnämnesordslistan. Redaktionen samarbetar dels med Svenska ämnesord på Kungl. biblioteket, dels med en referensgrupp som utgörs av deltagare från olika biblioteksverksambeter i landet.

Bilderböcker (0–6 år)

Förmänskligade djur
Vänskap
Hundar
Lek
Syskon
Vardagsliv
Djur
Familjen
Katter
Djur och människor
Mor- och farföräldrar
Pappor
Rädd
Skogar
Mammor

Kapitelböcker (6–9 år)

Vänskap
Skolan
Familjen
Magi
Förmänskligade djur
Hästar
Mor- och farföräldrar
Stöld
Fotboll
Sommarlov
Hundar
Mysterier
Syskon
Spöken
Monster

Mellanåldersböcker (9–12 år)

Vänskap
Magi
Skolan
Hästar
Övernaturligt
Öar
Internatskolor
Parallella världar
Kärlek
Sommarlov
Syskon
Ridning
Familjen
Mysterier
Trollkarlar

Ungdomsböcker (12 år–)

Kärlek
Vänskap
Skolan
Magi
Övernaturligt
HBTQ
Familjen
Maktkamp
Homosexualitet
Ungdomar
Identitet
Vara annorlunda
Sex
Högstadiet
Mobbning